

de mens.^{uvv} magazine

Dossier
Opgroeien

Column
Kurt Van Eeghem
De poppetjes
in de juiste volgorde

**“Muziek heeft een
universele kracht, ze brengt
hoop, troost en vreugde”**

**Jo Lemaire over de rol van kunst
in een ethische maatschappij**

vrijzinnig humanistisch tijdschrift
voor iedereen

de mens.^{uvv}
is vrijzinnig humanistisch

deMens.nu – Unie Vrijzinnige Verenigingen vzw

Federaal secretariaat

Brand Whitlocklaan 87 bus 9

1200 Sint-Lambrechts-Woluwe

02 735 81 92

info@deMens.nu

www.deMens.nu

Hoofdredactie

Anne-France Ketelaer

Redactie

Jérémy Celen

Nele Deblauwe

Lieve Goemaere

Bert Goossens

Joke Goovaerts

Gunter Joye

Philipp Kocks

Veerle Magits

Denise Odekerken

Wendy Serraris

Hilde Vandervelde

Ellen Vandevijvere

Eindredactie

Hilde Vandervelde

Layout

Drukkerij Verspecht

Foto cover

© Jeroen Vanneste

deMens.nu Magazine is een gratis vrijzinnig

humanistisch tijdschrift dat vier keer per jaar verschijnt.

De redactie van deMens.nu Magazine is niet verantwoordelijk

voor de inhoud van de door derden geleverde artikels.

Dit magazine is auteursrechtelijk beschermd.

Onder auspiciën van de Unie Vrijzinnige Verenigingen vzw.

Conform de wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens (8 december 1992) en de algemene verordening gegevensbescherming (AVG - (EU) 2016/679) herinneren we je eraan dat een aantal van je persoonsgegevens werden opgenomen in ons adressenbestand. Dit magazine wordt enkel opgestuurd op uitdrukkelijke aanvraag en/of met uitdrukkelijke toestemming.

Via schriftelijk verzoek, gericht aan Anne-France Ketelaer, algemeen directeur deMens.nu, Brand Whitlocklaan 87 bus 9 te 1200 Sint-Lambrechts-Woluwe, of via privacy@deMens.nu kan je de inzage, correctie of verwijdering van je opgeslagen persoonsgegevens verkrijgen.

Reacties op dit nummer kan je steeds mailen naar info@deMens.nu

Gedrukt op papier
afkomstig van
duurzaam bosbeheer

Lid van WE MEDIA

Opgroeiën

E

lk kind heeft recht op een thuis. Om op te groeien in een warme, liefdevolle en veilige omgeving. En ieder kind is gelijkwaardig. Het heeft recht op gelijke kansen, ook in een moeilijke thuis- of opvoedingssituatie.

Want kinderrechten zijn mensenrechten, de pijlers van een democratische, humane en inclusieve samenleving. En dat is waar vrijzinnig humanisten voor staan.

In het dossier van dit magazine ligt de focus op het kind. We ontdekken hoe de aandacht voor kinderen door de eeuwen heen is geëvolueerd. Vrijdenkers getuigen over hun jeugd en de rol die religie er al dan niet in heeft gespeeld. Instellingen als Unicef en het Kinderrechtencommissariaat zetten kinderrechten respectievelijk op de internationale en de binnenlandse agenda: welke impact hebben zij op het beleid?

Jongeren vertellen over hun keuze om milieubewust te leven. Ouders in nieuwe gezinsvormen staan voor dezelfde uitdagingen als in traditionele gezinnen. Kinderen die niet het geluk hebben in een veilige of goede thuissituatie op te groeien, kunnen in een pleeggezin terecht. Kinderen die in moeilijke opvoedingssituaties verkeren, krijgen ondersteuning en begeleiding in een multifunctioneel centrum. En leven met een diagnose: wat doet het met je als kind én als ouder?

Naast het dossier valt er in dit nummer nog veel moois te beleven. In Onderhuids vertelt zangeres Jo Lemaire hoe muziek haar heeft geëmancipeerd. Muziek is onmisbaar geworden in haar leven, kunst in al haar vormen vervult een essentiële rol in een ethische samenleving. In Jong.nu vertelt een leerkracht niet-confessionele zedenleer op een bevlogen manier over zijn vak en zijn vrijwilligerswerk. En verder, ontdek het vooral zelf. Veel leesplezier.

Hilde Vandervelde

Inhoud

6

11

14

17

**Een vrijzinnig
humanistisch
magazine voor
iedereen**

Dit magazine bevat een toegankelijke mix van luchtige en diepgravende artikels over eigentijdse onderwerpen die verband houden met vrijzinnig humanisme.

Vrijzinnig humanisten geloven in de mens en plaatsen die centraal

De verantwoordelijkheid voor zin en moraal ligt voor vrijzinnig humanisten bij de mens. We bepalen zelf hoe we ons leven zin geven in het hier en nu, en dat doen we met respect voor de keuze van anderen en voor de natuur. We streven daarom ook naar een warme en solidaire democratische samenleving waar elk individu zich ten volle kan ontplooiën. Hoewel iedereen anders is, zijn we gelijkwaardig en moeten we onszelf kunnen zijn.

Vrijzinnig humanisten kijken kritisch naar de wereld en naar zichzelf

We aanvaarden niet zomaar wat anderen zeggen, maar oordelen zelf wat goed is en wat slecht. Dé waarheid bestaat immers niet en dus kan niemand die opleggen. Daarom stellen we alles in vraag tot we nieuwe inzichten hebben. Het is onze ultieme vrijheid: het mogen veranderen van mening.

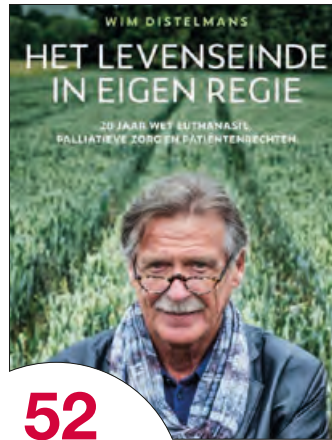
Vrijzinnig humanisten zijn een bont allegaartje

Jong en oud, rijk en arm, uit alle hoeken van de wereld ... We geven allen zelf zin aan ons leven en maken er samen het beste van. Hier en nu en met vertrouwen in de toekomst.

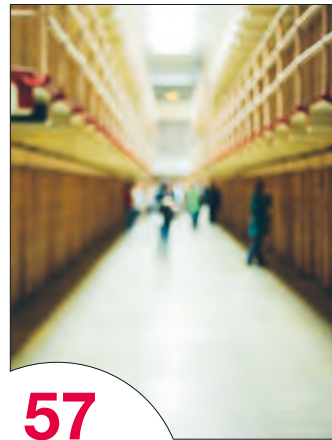
deMens.nu Magazine is er voor vrijzinnig humanisten, maar ook voor iedereen die zich betrokken voelt bij onze samenleving en zeker ook voor nieuwsgierigen.

48

52

57

58

- 6 Onderhuids**
"Naar elkaar luisteren om chaos te vermijden"
Interview met zangeres Jo Lemaire
- 11 Vrijzinnige barometer**
70 jaar Humanists International
- 12 Wetenschappelijk onderzocht**
Batoet, groeien in redeneren en overtuigen
- 14 Jong.nu**
"Mooi om iets te betekenen voor jong én oud"
Interview met leerkracht Goran Lowie
- 17 Dossier**
Opgroeien
- 45 Column Kurt Van Eeghem**
De poppetjes in de juiste volgorde
- 46 Achter de schermen**
Mensen & Wetenschap
- 47 Ingezoomd**
Reis naar 2071
- 48 Vrijwilligers van bij ons**
Frank De Strycker en Heleen Konings, vrijwilligers bij het huisvandeMens Antwerpen

- 50 Een bank vooruit**
Kiki Engels, leerkracht niet-confessionele zedenleer, over zelfbeschikkingsrecht van jongeren
- 51 Breinpijn**
Puzzel mee en maak kans om een boek te winnen
- 52 Van de bovenste plank**
Recensies van *Het levenseinde in eigen regie*, *Veranderen: methode*, *Wat wij willen* en *Tussen ons*
- 54 Actua**
Nieuwsberichten en activiteiten
- 56 Op het terrein**
De nieuwe kleren van de keizer
- 57 Achter tralies**
De aangerichte schade benoemen
- 58 Column Tinneke Beeckman**
Elk kind verdient aandacht
- 59 Levenskunst**
- 60 Het huisvandeMens in je buurt**

Vrijzinnig humanisme Jongeren eerst! Gedachten zijn vrij Wetenschap Hersenvoer

**“Naar elkaar
luisteren om chaos
te vermijden”**

Interview met Jo Lemaire

Muziek is onmisbaar geworden in haar leven, net zoals ademen. Zingen maakt Jo Lemaire gelukkig. Tegelijk hoopt ze anderen met haar songs ook een beetje geluk te brengen. Door mensen samen te brengen en te verbinden. Door hen te ontroeren en te inspireren. Ze heeft veel rondgezworven, vaak getwijfeld en tal van hindernissen genomen. Daarbij komt telkens één constante naar boven: ze houdt zich ver weg van dogma's.

Yasmina El Boubkari en Vincent Declercq - foto's © Jeroen Vanneste

Wie is Jo Lemaire en waar houdt je je mee bezig?

Sinds het einde van de jaren zeventig ben ik voltijds zangeres en auteur-componist. Ik zie mezelf als een bruggenbouwer. Met mijn songs tracht ik mensen uit alle generaties en milieus samen te brengen en te ontroeren. Mijn stem is mijn werktuig en mijn favoriete manier om te communiceren. Ik beseft dat ik van geluk mag spreken want spontaneïteit en fantasie maken integraal deel uit van mijn werk, en de vrijheid om gevoelens en emoties neer te pennen is een enorm voorrecht.

Muziek heeft een universele kracht, ze is en blijft een bron van inspiratie, ze brengt hoop, troost en vreugde. Kortom, muziek verbindt. De Griekse filosoof Plato was al de mening toegedaan dat kunst in al haar vormen het goede diende te propageren. Hij geloofde dat artiesten, kunstenaars en filosofen moesten samenwerken om de juiste ideeën overtuigend en populair te maken. In de zin van, verstaanbaar voor iedereen. Muziek verzacht niet alleen de zeden, ze werkt ook therapeutisch.

Was muziek in je jeugd ook al zo belangrijk voor jou?

Als kind was ik een dromer. Ik kon niet wachten om mijn vleugels uit te slaan en het nest te verlaten. Als tiener rebelleerde ik tegen alles en iedereen, mijn ouders, de school, autoriteit en het misbruik ervan ... Ik was nog jong toen het zangvirus mij besmette en vanaf mijn zeventiende begon ik op te treden. In het begin van mijn zang-

carrière nam ik overdag allerlei kleine jobs aan en 's avonds ging ik zingen. Mijn opleiding was dus van korte duur en mijn rugzak vederlicht toen ik in het actieve leven stapte.

Emancipatie vond ik door veel te lezen en naar muziek te luisteren. In de jaren zestig en zeventig waren er tal van artiesten die opkwamen en mee betoogden voor gelijke rechten, onder meer in Amerika en Zuid-Afrika. Die beelden maakten een stevige indruk op mij, een jonge idealiste. Muziek heeft een enorme impact op mijn leven gehad. En van jongs af aan was ik al een troubadour, altijd en graag onderweg. Zo heb ik ook veel geleerd en mijn rugzak stilaan kunnen vullen - maar er is altijd plaats voor meer, natuurlijk.

Hoe ben je met de vrijzinnigheid in aanraking gekomen? Werd die levensbeschouwing je met de paplepel ingegoten?

Ik verkies het woord vrijdenker boven vrijzinnig. Het zal je misschien verbazen maar ik kom uit een oerconservatief nest. Verstokte katholieken, mijn vader op kop. Vandaar allicht mijn wens om snel op eigen benen te staan en het juk af te werpen, ver weg van alle dogma's. Zoals ik al zei, hebben literatuur en muziek mij geëmancipeerd. Ik kon over de beste mentors beschikken, allemaal geëngageerde schrijvers en zangers. De jaren zestig en zeventig stonden bol van protestsongs. Het waren woelige tijden. Veel onzekerheden en economische problemen, wat tot sociale onrust leidde - dat klinkt allicht bekend.

“Je eigen ingebouwde morele kompas ontdekken”

Het is een publiek geheim dat artiesten vaak mondig, kritisch, eigenzinnig en geëngageerd zijn. Wij houden meestal niet van dogmatische omgevingen en verkeren gemakkelijk in meer vrijzinnige kringen. Dat geldt althans voor mij, en ik heb er intussen ook goede vrienden gevonden. Ik heb veel rondgezworven, vaak aan kruispunten gestaan en getwijfeld. Vrij onderzoek en nieuwsgierigheid hebben mij soms al zigzaggend door het leven laten gaan. Buiten het normatieve stappen is mij niet vreemd, en dankzij die vele contacten voelde dat voor mij aan als thuiskomen.

Welke thema's raken je? Waar maak je je zorgen over?

Ik ben voorstander van een inclusieve maatschappij en maak me zorgen over het ongenueanceerde discours van populistten. Tolerantie, gelijkwaardigheid en respect zijn voor mij de pijlers van een ethische maatschappij. Onze geschiedenisboeken staan vol verhalen over allerlei migratiestromen, naar Amerika, Australië, Canada ... Overal wonen nakomelingen van Europeanen. De homo sapiens is constant in beweging, al sinds het prille begin, toen we vanuit Afrika de wereld gingen bevolken.

Een andere zorg is de oorlog in Oekraïne, in het hart van Europa. Mijn vader belandde tijdens de Tweede Wereldoorlog in een Duits gevangenkamp. Je zag het litteken van een kogelinslag op zijn bovenarm. Over zijn innerlijke wonden sprak hij nooit, maar hij zei vaak: “De geschiedenis herhaalt zich, mensen vergeten zo snel.” Daarom sleurde hij mijn broer en mij mee naar Verdun, Ieper, Breendonk ...

Reizen om nooit te vergeten. “C'est un travail de mémoire”, zei hij dan, ter herinnering aan diegenen die in de fleur van hun leven als bloemen werden weggerukt.

Hongersnood is ook een steeds groter wordend probleem. Moraal-filosoof Etienne Vermeersch legde ooit de vinger op de wonde, toen hij voor een wereldwijde geboortebeperving pleitte. Het blijft een delicate kwestie, maar volgens mijn nederige mening zou het toch een deel van de oplossing kunnen zijn.

Naar welke ethische thema's mag er wereldwijd meer aandacht gaan?

De afschaffing van de doodstraf overal ter wereld. Het depenaliseren en legaliseren van abortus en euthanasie wereldwijd. Respect voor iedereen. Geen discriminatie meer. Gelijkwaardigheid en gelijke kansen voor iedereen. Sociale media die sociaal blijven. Dat iedereen zijn eigen ingebouwde morele kompas ontdekt. Want je wordt niet als mens geboren, je wordt er een. Er is dus altijd hoop.

Hoe zorg jij voor jezelf?

Daar sta ik niet echt bij stil. Het leven op zich is risicovol, en een mens is maar een fragiel beestje. Ik sport niet, maar ik ben ervan overtuigd dat zingen ook een beetje topsport is. Humor, zelfrelativering, doorzettingsvermogen en volharding zijn niet alleen in mijn beroep van cruciaal belang, maar ook in mijn dagelijkse leven. Op het podium kan ik me maar moeilijk inhouden.

Zingen brengt mij geluk en zoals het zo mooi wordt verwoord in het Frans: “Quand on aime, on ne compte pas.” Laat de adrenaline maar komen. En wanneer ik op zoek ga naar rust, grijp ik al gauw naar filosofieboeken, reisverhalen of zelfs sciencefiction.

Wat betekent vrijheid voor jou? Voel je je vrij als artiest?

“Freedom is just another word for nothing left to lose”, zong Janis Joplin in de jaren zestig. Wat betekent vrijheid? Je eigen vrijheid eindigt waar die van een ander begint. Iemand die zichzelf als vrij beschouwt, heeft nooit het recht om iemand anders in de naam van diezelfde vrijheid te benadelen. En er is een groot verschil tussen je individuele vrijheid en onze gezamenlijke vrijheid. *Liberté* is niet toevallig de titel van een nieuwe song van mij, geschreven in coronatijden, op een moment dat tal van individualisten luidkeels riepen dat hun vrijheid werd aangetast. De beelden van senioren in woonzorgcentra die in eenzaamheid en zonder enige vorm van menselijke warmte hun laatste dagen doorbrachten, hebben me enorm hard geraakt. Hartverscheurend. Waar was hun vrijheid? Het woord vrijheid wordt helaas vaak misbruikt.

Vanaf 1999 heb ik mijn zangcarrière volledig in eigen handen genomen, onafhankelijk van de platenindustrie. Dat betekent dat inkomsten meteen weer in een volgende productie worden geïnvesteerd. Dat geeft me soms een gevoel van onzekerheid. Artiesten in ons land wachten al zo lang op een fatsoenlijk

statuut zoals het elders in Europa bestaat. Ik vraag me weleens af waarom dat hier zo moeizaam gaat. Jaren geleden ben ik uit noodzaak zelfstandig geworden. Misschien wel de ultieme vorm van vrijheid? Ik voel me in elk geval vrij om mijn activiteiten te plannen zoals het mij uitkomt. En muzikaal heb ik natuurlijk ook carte blanche.

Hoe inspireer je je publiek? Kan je je trouwens een leven zonder muziek voorstellen?

Ik heb de opleiding Secretariaat in avondonderwijs gevolgd, maar eerlijk gezegd zag ik een negen-tot-vijfbaan nooit helemaal zitten. Als kind voelde ik wel iets voor archeologie: lekker in het warme zand in Egypte gaan graven. (*lacht*) En ontdekkingsreiziger leek me ook wel wat. Maar inmiddels is muziek onmisbaar geworden in mijn leven, net zoals ademen.

Als artieste voel ik mij als een spons die alles in zich opneemt. Ik kan me soms zeer kwetsbaar aan het publiek tonen. Ik stap als het ware uit de schaduw in het licht, maar ik weet dat na de euforie de eenzaamheid op de loer ligt. Een muze kan je niet onderwerpen, ze is vrij en vooral wispelturig. In het beste geval kan je haar alleen maar wat zuurstof geven in haar zoektocht naar inspiratie. Zingen is voor mij telkens weer opnieuw de allerbeste versie van mezelf proberen te geven. Ik hoop dat mijn enthousiasme, mijn liefde voor het vak en mijn wil om het goed te doen, aanstekelijk werken en mijn publiek inspireren.

“De vrijheid om gevoelens en emoties neer te pennen is een voorrecht”

Welk misverstand bestaat er over jou?

Ooit schreef een journaliste dat ik een moeilijk meisje was. Indien ze met moeilijk iemand bedoelde die weet wat ze wel of niet wil, dan had ik me daar helemaal in kunnen vinden. *(lacht)* Maar ik twijfel veel, over alles en nog wat. Door mijn enthousiasme laat ik me leiden en soms gemakkelijk misleiden. Ik kan ook moeilijk nee zeggen en neem gewoon te veel hooi op mijn vork.

Zijn er beslissingen in je leven waar je spijt van hebt? Of zaken die je liever anders had aangepakt?

Het leven is een reis vol hindernissen en zeker geen eenrichtingsstraat. Soms moet je durven terugkeren en je trots inslikken. Door mijn eigen pad te volgen, heb ik ongetwijfeld mensen gekwetst, daar ben ik me van bewust. Misschien had ik dat kunnen vermijden, maar zou ik dan staan waar ik nu sta? Zowel in mijn persoonlijke als professionele leven heb ik mijn weg gezocht, met vallen en opstaan, door mijn eigen tekortkomingen, maar ook door toedoen van anderen.

Lang geleden bijvoorbeeld werd mijn vertrouwen zwaar op de proef gesteld door iemand die het ethisch niet zo nauw nam. Ik had toen mijn instinct moeten volgen, maar liet mij door een vertrouwenspersoon beïnvloeden waardoor ik een nefast contract verlengde. Even dreigde ik mijn vertrouwen in anderen te verliezen en trachtte ik elke vorm van advies of kritiek af te weren. Maar een optimist krijg je niet zomaar klein. Als artiest moet je nu eenmaal over een flinke

dosis doorzettingsvermogen en zelfrelativering beschikken, indien je een lange carrière wil uitbouwen.

Wat vind je de mooiste menselijke eigenschap?

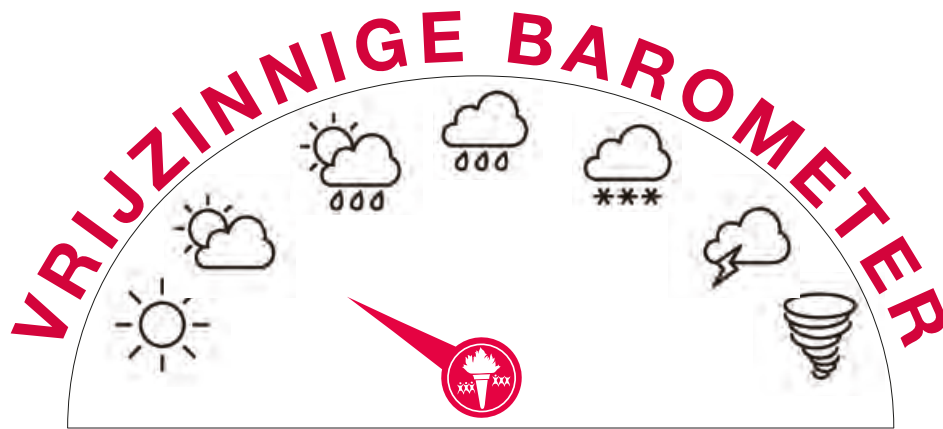
Empathie hebben. Beschikbaar zijn. Solidair en vrijgevig zijn. Luisterbereidheid tonen. Ook in de muziek moet je naar elkaar luisteren, wil je chaos vermijden.

Hoe ga je om met vooroordelen?

Daar heb ik het echt moeilijk mee. Al te snel heeft men een mening over alles, vaak zonder veel na te denken of zonder kennis van zaken. Gemakzucht en oppervlakkigheid krijgen dan de bovenhand. Ik ervaar dat als een ware plaag. Van uitlatingen als ‘waar rook is, is vuur’ word ik letterlijk niet goed. Het vraagt uiteraard tijd en maturiteit om verder te kijken dan het oppervlak, en moed om naar de waarheid op zoek te gaan. Onwetendheid doodt de wijsheid, en de leugen vermoordt alles wat schoon is.

Tot wie richt je je wanneer je het evenwicht kwijt bent?

Mijn beste raadgever is mijn echtgenoot Alex. Hij draagt onnoemelijk veel petjes, ook dat van steun en toeverlaat. Ik vertrouw hem blinde-lings. We hebben samen veel meegemaakt, wat ons gesterkt heeft. Hoewel we heel verschillend zijn, hebben wij door de jaren heen een mooi evenwicht gevonden. Samen vormen wij een eenheid binnen onze verscheidenheid.

Deze barometer peilt naar de stand van de vrijzinnigheid vandaag. Pakken donkere regenwolken zich samen boven vrijdenkersland? Of geniet de kritische, vrije geest van een staalblauwe lucht en een stralende zon?

70 jaar Humanists International

In augustus 2022 vierde Humanists International zijn zeventigste verjaardag. Humanists International is de wereldwijde koepelorganisatie van de humanistische beweging en verenigt een diverse gemeenschap van niet-religieuze organisaties en individuen. De organisatie werd in 1952 in Amsterdam opgericht. Tot 2019 was ze bekend als International Humanist and Ethical Union. Inmiddels bestaat Humanists International uit meer dan honderddertig humanistische, rationalistische, seculiere, ethisch-culturele, atheïstische en vrijdenkende organisaties uit meer dan zestig landen.

Ter gelegenheid van die zeventigste verjaardag is een nieuwe Verklaring van modern humanisme gepubliceerd, waarin de fundamentele beginselen van het humanisme worden verwoord. De verklaring werd tijdens de algemene vergadering van 2022 democratisch herzien en goedgekeurd door de leden en geassocieerden van Humanists International.

Anne-France Ketelaer, algemeen directeur bij deMens.nu en vice-president bij Humanists International: "De geactualiseerde Verklaring van Amsterdam is voor onze organisatie een ontzettend belangrijke inspiratiebron. Onze aandacht blijft stevast uitgaan naar de vele plaatsen in de wereld waar humanisten en vrijdenkers bedreigd worden. Plaatsen ver weg, maar soms ook akelig dicht bij huis. Ook in de toekomst zal deMens.nu zich, samen met zijn internationale partners, blijven engageren voor solidariteit, mensenrechten en humanistische waarden. En dat zowel in Vlaanderen, Brussel als wereldwijd."

Gary McLelland, chief executive Humanists International: "Humanistische overtuigingen en waarden zijn zo oud als de beschaving en hebben een geschiedenis in de meeste samenlevingen over de hele wereld. Het moderne humanisme is het hoogtepunt van die lange traditie van nadenken over betekenis en ethiek, het is de bron van inspiratie voor velen van 's werelds grote denkers, kunstenaars en humanisten, en het is verweven met de opkomst van de moderne wetenschap. Als wereldwijde humanistische beweging streven wij ernaar alle mensen bewust te maken van de essentie van het humanistische wereldbeeld dat is samengevat in onze Verklaring van modern humanisme."

In 1952, op het eerste World Humanist Congress, werden de oprichters van de koepelorganisatie het eens over een verklaring van de fundamentele principes van het moderne humanisme. Zij noemden het de Verklaring van Amsterdam. Natuurlijk is de wereld sindsdien aanzienlijk veranderd, en in overeenstemming met de democratische en progressieve waarden van de organisatie en de beweging, is de verklaring in de loop der jaren herzien en bijgewerkt. Hoewel meningen en definities van humanisme enigszins kunnen verschillen van persoon tot persoon, of tussen organisaties en groepen, werd de Verklaring van Amsterdam aangenomen door alle leden en geassocieerden van Humanists International.

Meer weten? Lees de integrale Verklaring van modern humanisme op www.deMens.nu of surf naar humanists.international om meer te vernemen over de humanistische koepelorganisatie.

Batoet, groeien in redeneren en overtuigen

Batoet is een nieuw didactisch spel dat alle themavelden van het leerplan niet-confessionele zedenleer of kortweg ncz bestrijkt. Het spel is niet alleen een ideaal intermezzo in de lessen ncz met een rijk palet aan leerkansen, maar het biedt ook een inspiratiebron aan leerkrachten bij de voorbereiding van hun lessen.

Christophe Van Waerebeke

Het spel Batoet biedt een veelheid aan werkvormen aan en is bestemd voor twaalf- tot achttienjarigen. Het helpt jongeren een aantal cruciale vaardigheden op het vlak van kritisch denken en retorisch vermogen te ontwikkelen. Aan leerlingen vraagt het spel om in het bijzijn van anderen te spreken. Aan leerkrachten biedt het een ideaal middel om leerlingen daarbij heel gericht aan te moedigen om hun gedachten en argumentatie op een heldere, logische en samenhangende manier te uiten. Het spel bevat zesenvijftig opdrachten, opgedeeld in drie leeftijdsgebonden categorieën, die via een QR-code online worden geraadpleegd.

Batoet is een creatie van Jan De Maeyer. Hij is licentiaat/master in de lichamelijke opvoeding en doctor in de wijsbegeerte. Thans is hij ere-algemeen-directeur van de GO! scholengroep Gent en gastprofessor aan de Universiteit Gent waar hij het vak Socratische Gespreksmethoden doceert. Hij schreef ook een aantal boeken over argumentatie, debatteren en misleidende informatie. Gesprek met een bevlogen man.

Hoe ben je tot het spelidee gekomen?

Ik ben de mening toegedaan dat er te weinig wordt gedebatteerd en gedialogeerd in het onderwijs. Debatteren en dialogeren zijn twee verschillende zaken, hoewel het onderwerp bij beide hetzelfde kan zijn. In het debat gaat het om je gelijk halen van anderen, op basis van een argumentatie die aan een aantal regels moet voldoen. Je kan daar ook andere elementen aan verbinden, zoals drogredenen, argumentatie op basis van vooroordelen, enzovoort. Bij de dialoog gaat het niet zozeer om je gelijk halen, maar wel om - zoals filosofe Catherine C. McCall het verwoordt - het creëren van een *community of inquiry*: het samen zoeken naar antwoorden via de maieutische methode (de socratische methode van vragen, en leren door vragen, red.).

Batoet, een didactisch spel voor de lessen niet-confessionele zedenleer, is een creatie van Jan De Maeyer

Net zoals een vrouw een kind baart, moeten wij samen wijsheid baren. Mijn oorspronkelijke bedoeling was om die twee - het debat en de dialoog - te verzoenen en leerlingen ervan bewust te maken dat we elke dag proberen om ons gelijk te halen en te zoeken naar wat ons verbindt. Dat laatste wel iets minder dan het eerste. En uiteindelijk is dat plan in een spel uitgemond.

Het leuke aan het spel is dat je het zowel competitief als vrijblijvend kan spelen. Je kan elke spelopdracht ook afzonderlijk aanbrengen, naargelang het thema dat je als leerkracht in de klas wil behandelen. Bij de ontwikkeling van het spel was Jan Van Vaek, inspecteur-adviseur coördinator ncz, mijn klankbord waardoor het spel de negen themavelden van de leerplannen ncz covert. Elk van de zesenvijftig opdrachten heeft een steraanduiding die de relevantie aangeeft voor het aanbrengen van een bepaald themaveld. De spelkaarten zijn van QR-codes voorzien, zodat de opdrachten voortdurend aangepast en aangevuld kunnen worden. Het spel kan dus geactualiseerd worden. Inbreng van derden wordt op dat vlak zeker geapprecieerd.

De spelopdrachten beslaan een brede waaier aan thema's. Vaak behandel je voorbeelden uit de sport of aanverwante thema's zoals doping. Vanwaar je voorliefde voor de sport?

Ik heb mijn hele leven gesport. Als jongvolwassene heb ik zeventien jaar aan competitiezwemmen deelgenomen. En in de jaren 1972-1973 heb ik het kunstzwemmen in België nieuw leven ingeblazen. Ik ben nationale trainer, technisch directeur en internationaal jurylid van het kunstzwemmen geweest. Ik gaf ook gastcolleges aan de UGent over de ethische aspecten van sport. Oorspronkelijk wilde ik mijn doctoraat maken in de biodynamica, toegepast op lichamelijke opvoeding. Ik had namelijk een initiatief ontwikkeld om de beoordeling bij het kunstzwemmen op een objectievere basis te stoelen, en ik wilde een biomechanische analyse van de moeilijkheidscoëfficiënten van het kunstzwemmen maken. De International Swimming Federation

keurde mijn voorstel goed, maar het ontbrak mij aan de middelen en connecties om het onderzoek volledig uit te voeren. Een deelonderzoek heb ik wel in mijn latere doctoraatsthesis geïncorporeerd.

Je bent uiteindelijk gedoctoreerd in de wijsbegeerte. Hoe is je interesse voor de filosofie ontstaan?

Tijdens mijn studiejaren oefenden de vakken filosofie een zekere aantrekkingskracht op me uit. Nadien ben ik filosofieboeken blijven lezen om bij te leren. Uit de roman *Zen en de kunst van het motoronderhoud* van Robert M. Pirsig heb ik trouwens ook een en ander opgestoken. Het verhaal gaat over een vader en een zoon die een tocht door de Verenigde Staten maken. Aan de hand van de motorfiets waarmee ze touren, legt de vader het verschil uit tussen een objectivistische en een subjectivistische kijk op hun situatie en ervaringen.

Mijn doctoraat ging voor een groot stuk daarover, de axiologie of waardeleer bij drie casussen - mijn drie grote interessegebieden die mijn leven hebben gedomineerd - vergeleken in het kader van prestaties: sport, hoe waardeer ik dansbeweging? - onderwijs, hoe waardeer ik een personeelslid? - en kunst, hoe waardeer ik kunst? De kernvraag was: zijn hieruit gemeenschappelijke inzichten te trekken? Ik geloof in de interconnectie van de drie deelgebieden. Je bent namelijk meer dan de optelsom van je interesses. Als mens ben je in staat om daartussen verbindingen te vinden en om elementen van het ene naar het andere domein te transformeren. Als je je daarvan bewust wordt, dan is dat formidabel. Al die domeinen - sport, onderwijs, kunst en filosofie - hebben me heel wat inzichten gegeven en dat is een filosofie op zich. Tot op vandaag houd ik me daarmee bezig en daar word ik gelukkig van.

Meer weten over Batoet?

Neem een kijkje op de website van de RIKZ.Z, de Raad voor Inspectie en Kwaliteitszorg niet-confessionele Zedenleer: www.rikz.be

© Ellen Vandevijvere

“Mooi om iets te betekenen voor jong én oud”

G

oran Lowie, 23 jaar, is een jonge leerkracht niet-confessionele zedenleer in het GO! Atheneum in Diksmuide. In de klas bespreekt hij thema's rond ethiek en humanisme met de leerlingen. Daarnaast is hij een ervaring rijker door tijdens de coronalockdowns jongeren met vragen over lgbtqi+ per chat bij te staan. “Als je als jongere iets voor anderen wil doen, is de stap zetten niet zo moeilijk, je moet het gewoon doen.”

Ellen Vandevijvere

Goran Lowie, leerkracht niet-confessionele zedenleer: “Ik werk maandenlang met dezelfde leerlingengroep en ik zie die leerlingen evolueren. Dat vind ik zo boeiend.”

“

Het gevoel meer te bereiken en meer impact te hebben

”

Wat trok je zo aan om leerkracht niet-confessionele zedenleer te worden?

Als leerling vond ik het vak zedenleer al bijzonder interessant. Het is een vak waar verschillende thema's en ideeën worden aangereikt, soms zelfs op een confronterende manier, en waar vragen worden gesteld die op die leeftijd wellicht nog onbekend terrein zijn.

Vandaar dat het mij aansprak om zelf zedenleer te geven en inmiddels ben ik twee jaar aan de slag als leerkracht. Ik heb ook een tijdje Nederlands onderwezen en dat was eveneens fijn. Maar ik had het gevoel dat ik in de lessen zedenleer zoveel meer kon bereiken en meer impact had. Met dat vak moet je op een specifieke manier lesgeven en dat ligt mij wel. Dat voelde ik al vanaf de eerste dag. Je hebt ook voldoende vrijheid bij het aanbieden van de thema's. Bovendien heb ik geluk, want ik woon dicht bij de school en ik kan het vak fulltime geven.

Hoe is je ervaring als leerkracht tot nu toe?

Fantastisch. Het is uitdagend, maar het geeft enorm veel voldoening. Tijdens mijn stageperiode merkte ik nochtans dat het lesgeven niet helemaal overtuigend verliep. Ik vroeg me zelfs af of het wel iets voor mij was. Maar bij een stage gaat het om een beperkte periode, er is prestatiedruk en je voelt de hete adem van de evaluaties in je nek. Bovendien sta je voor leerlingen die je niet kennen en omgekeerd. Maar nu ik lesgeef en zelf kan bepalen hoe ik mijn lessen invul, in combinatie met een langetermijnvisie, vind ik het prachtig. Ik werk maandenlang met dezelfde leerlingengroep en ik zie die leerlingen evolueren. Dat vind ik zo boeiend. Je hoeft niet al te ambitieus te zijn, natuurlijk, maar er zijn zo van die momenten waarop ik besef dat ze toch wel 'rijker' zijn geworden. Dan doen ze bijvoorbeeld een bepaalde uitspraak en dan ben ik echt trots dat die uit hun mond komt.

Beleefde je ook al moeilijkere momenten?

Tja, we zijn hier in Diksmuide, niet meteen de meest diverse stad. Veel onderwerpen, vooral bij bepaalde groepen, liggen erg gevoelig. Met hen in dialoog gaan, kan uitdagend zijn. Bij onderwerpen als migratie en lgbtqi+ weet ik dat ik meer tijd dien uit te trekken om die te bespreken. De religieuze achtergrond heeft nog een grote invloed op het denken van veel mensen in Diksmuide, ondanks het feit dat we hier in een atheneum zijn. Het is hier ook nog erg wit en best conservatief, toch bij sommigen.

Tijdens de coronaperiode zocht je andere manieren om je voor jongeren in te zetten. Wat deed je dan?

Ik merkte dat heel wat jongeren die toen thuiszaten, het moeilijk hadden om een gesprek aan te gaan over bepaalde thema's zoals lgbtqi+. Via een vriend belandde ik bij een online hulplijn, waar jongeren via chat terecht konden met vragen of voor advies, of gewoon voor een gesprek over geaardheid, lgbtqi+ enzovoort. Ik zat toch thuis, dus kon ik me evengoed nuttig maken, en bovendien is lgbtqi+ een onderwerp dat ik in mijn lessen vaak aansnijdt. Meehelpen met de chatlijn gaf me, net zoals lesgeven, erg veel voldoening. Zo kon ik jongeren die soms met zichzelf worstelen, toch een luisterend oor bieden en wat houvast geven.

Zo was er iemand die helemaal in de knoop lag met zichzelf en met een boel vragen rond gender zat. Ik ben met die persoon een aantal keren in gesprek gegaan en heb die zien groeien van onzeker, bijna in paniek zelfs, naar zelfzeker en in vrede met zichzelf. Die evolutie, zo'n ervaring ... zo iets blijft je bij. En sommigen van de hulpzoekenden gaan dan op hun beurt ook anderen helpen. Dat is prachtig om te zien. Het is mooi om iets te betekenen voor jong én oud. Want voor ouderen is het soms nog moeilijker. Zij hebben hun hele leven bepaalde ideeën gehad en nu genderthema's bespreekbaarder zijn geworden, komen de vragen bij hen ook naar boven.

Goran Lowie: "Er zijn zoveel manieren waarop je je als jongere kan inzetten. Je kan ook bij bestaande organisaties aankloppen. Zij zullen je met open armen ontvangen."

Heb je nu nog andere activiteiten die je bezighouden?

Ik ben bij de scouts, die nog best katholiek geïnspireerd zijn. Er is hier nu eenmaal geen neutraal alternatief qua jeugdbeweging. De vereniging is wel naar meer neutraliteit aan het evolueren, maar dat ligt gevoelig. De reacties op een Facebookoproep om het avondlied door een alternatieve tekst te vervangen met het oog op diversiteit, maakte héél snel duidelijk dat de tijd er nog niet rijp voor is.

Momenteel zet ik me vooral in voor projecten rond literatuur, kortverhalen en poëzie, en daar ligt een link met mijn vak. Ik ben fan van fantasy en sciencefiction, omdat het ruimdenkende genres zijn waarvoor je zelf ook open-minded moet zijn. Een van mijn favoriete boeken is *The Dispossessed* - de ontheemde - van Ursula K. Le Guin. Dat gaat over twee planeten waarvan de ene samenleving hyperkapitalistisch en de andere anarchistisch is. In het verhaal gaat iemand van de kapitalistische naar de anarchistische planeet. Het is geen pleidooi voor de ene of de andere samenleving, maar het schetst wel een genuanceerd beeld van beide en het doet je nadenken over verschillende thema's. Het boek geeft je ideeën waar je anders niet aan zou denken en daagt je uit om te reflecteren over alternatieven voor hoe we nu leven en wie we nu zijn.

Veel van die mooie verhalen zijn jammer genoeg alleen in het Engels te lezen, en omdat ik die graag deel en in mijn lessen gebruik, ben ik ze beginnen te vertalen en publiceer ik ze nu in een magazine. Er zijn ook verhalen bij over de ethiek van robots, empathie, gender, culturele identiteit enzovoort. Allemaal thema's die onlosmakelijk met mensen en hun keuzes verbonden zijn.

Stel, je wil je als jongere voor het goede doel inzetten, maar je weet niet goed hoe te beginnen. Heb je tips?

Er zijn zoveel manieren waarop je je als jongere kan inzetten. Vaak lijkt het te intimiderend, maar ik vind het verrassend hoe makkelijk het is om iets te doen. Het moeilijkste is om gewoonweg de stap te zetten. Iedereen wil de wereld beter maken, maar je moet het natuurlijk ook doen. Een chatprogramma zoals ik deed, is bijvoorbeeld een goed idee, maar het is een kwestie van in actie te komen. De eerste stap is niet de moeilijkste, de tweede wel. Het is aangewezen om je altijd te omringen met mensen die je steunen. Als je een initiatief wil nemen, kan je zeker ook bij bestaande organisaties aankloppen om te vragen of je iets voor hen kan betekenen. Er zijn tal van verenigingen die je met open armen zullen ontvangen.

opgroeien

18 Opgroeien door de geschiedenis heen
Het leven als kind van vroeger tot nu

22 Opgroeien als vrijdenker
Soms met gevaar voor eigen leven

26 Respect voor kinderrechten
De sleutel tot een betere wereld

30 "Life at the Green House"
Milieubewust leven en opgroeien

32 "Een kindje een warme thuis bieden"
Twee mama's en twee papa's vertellen

36 Pleegzorg, een gedeelde wereld
Kansen geven bij het opgroeien

38 Levenslust, leven buiten het gezin
Opgroeien is niet altijd vanzelfsprekend

40 Voorbij het stereotiepe denken
"Niet iedereen met ASS is Rain Man"

43 Doordacht
*Een verzameling weetjes en tips:
inspiratie voor de lessen zedenleer*

Opgroeien door de geschiedenis heen

Het leven als kind van vroeger tot nu

© Shutterstock.com

Het fysieke, psychische en maatschappelijke welzijn van kinderen is door de geschiedenis heen belangrijker geworden: nu staan het kind en zijn of haar zelfontplooiing centraal en ligt de nadruk op eigen verantwoordelijkheid en zelfstandig en kritisch denken

De Franse historicus Philippe Ariès beweerde in 1960 dat ouders in pre-industriële samenlevingen onverschillig stonden tegenover hun kinderen.

Die these was de aanleiding voor het zogenaamde ‘onverschilligheidsdebat’ dat een aantal decennia zou aanhouden. Meer en meer zijn onderzoekers daar echter van terugkomen, mede door archeologische vondsten die het tegendeel lijken te bewijzen. Hoe was het leven als kind door de geschiedenis heen?

Wendy Serraris

In de loop der eeuwen zijn er tal van spelen ontstaan, voor kinderen én volwassenen, die nog steeds worden gemaakt en gespeeld: een voorbeeld daarvan is senet, een bordspel van vijfduizend jaar oud uit het oude Egypte

© Shutterstock.com

In den beginne

In de prehistorie leefden ouders en kinderen hecht samen en ook andere leden uit de gemeenschap droegen zorg voor de kinderen, waardoor die in een veilige omgeving opgroeiden. Toen mensen zich gingen settelen en dieren domesticerden, in het neolithicum, kregen sommige baby's vanaf zes maanden dierlijke melk uit aardewerken babyflesjes in de vorm van (mythische) dieren. Kinderen leerden via karweitjes en door hun ouders en anderen tijdens hun bezigheden te observeren.

Dat was ook zo in het oude Egypte - behalve dan voor farao's, die thuisonderwijs kregen. Er zijn ook bewijzen van spelen teruggevonden, zoals senet en mehen, bordspelen van vijfduizend jaar oud. Een bijzondere opleiding in het oude Egypte was die tot schrijver. Ze vond plaats op een speciale school waar leerlingen tussen hun zesde en tiende levensjaar begonnen. Het oudste bekende leerboek is de *Kemyt*.

Oude Grieken

Baby's van rijke ouders in het oude Griekenland hadden een drietal slaven en een kindermisje dat ook borstvoeding gaf. Armere baby's werden door de moeder verzorgd. Luiers kende men niet, maar kinderstoelen met potje wel. Kinderen mocht men te vondeling leggen. Kinderloze vrouwen konden hen dan houden, maar helaas werden vondelingen ook vaak als slaaf verkocht. Moeders zongen slaapliedjes voor hun kinderen of vertelden hen verhaaltjes. Het speelgoed bestond uit rammelaars,

ballen, terracotta poppen met bewegende ledematen, speelgoedauto's, hoepels, dobbel- en bikkelspelletjes.

Vanaf zeven jaar gingen rijke jongens naar school met een *paidagogos*, een slaaf die ervoor zorgde dat ze opletten, hen overhoorde en goede manieren bijbracht. Het woord 'pedagoog' is daarvan afgeleid. De lessen schrijven, lezen en rekenen hadden plaats bij de leerkracht thuis, op krukjes en met een wastafeltje en stift in de hand. Eens ze goed konden schrijven, mochten de leerlingen papyrus gebruiken en met een rietpen en inkt schrijven. Ze kregen ook zangles en leerden een instrument bespelen. Vanaf twaalf jaar bracht een *paidotribes* de jongens sporten bij, zoals worstelen, hardlopen, discus- en speerwerpen. Die sporten werden naakt en ingesmeerd met vet beoefend.

Op hun achttiende begon voor de jongens een tweejarige militaire opleiding. Jonge edellieden kregen een homerische opvoeding aan het hof. Door *aretè* of deugd werd men *aristos*, de beste. Morele aspecten waren niet belangrijk, wel dat je aan plechtigheden en spelen deelnam en met wapens leerde omgaan. Alles stond in het teken van de eer. Aangezien men niet in een leven na de dood geloofde, diende je tijdens je leven naam te maken om herinnerd te worden. De Spartaanse opvoeding streefde dat homerische ideaal in hoge mate na. In Sparta was de opvoeding sterk militair gericht, terwijl in Athene bijvoorbeeld vooral de nadruk op sport werd gelegd.

Meisjes kregen een andere opvoeding. Bij meisjes van rijke ouders kwam de leerkracht aan huis. Ze leerden lezen en schrijven en vaak ook een lier bespelen. Zo werden ze een betere huwelijkspartij.

Op Kreta ontstond pederastie als inwijdingsritueel. Een jongen werd met vaderlijke toestemming door een oudere man ontvoerd, hij kreeg geschenken en ging mee op jacht. Na dat ritueel werd het kind volwassen verklaard. De knaap kreeg de titel *kleinos*, wat glorieus betekent, en mocht de gewaden van volwassenen dragen. Was de jongen tevreden met zijn oudere gezelschap, dan werden ze een stel. De oudere man had verantwoordelijkheden tegenover de jongere, hij moest hem onder meer krijgskunsten aanleren.

Romeinen

Gehandicapte of ongewenste Romeinse kinderen werden bij de geboorte te vondeling gelegd, wat meestal hun dood betekende. Voor kinderen die stierven vooraleer ze een jaar waren, was er geen begrafenis of rouwperiode. De sociale dwang om geen verdriet te tonen was sterk. De rouwperiode werd langer naarmate het kind bij zijn overlijden ouder was. Inscripties op grafmonumenten tonen dat het verdriet het grootst was bij kinderen die net niet de volwassenheid hadden bereikt.

Kinderen werden met overgangsrituelen gevierd. Kort na de geboorte was er een *dies lustricus*, een zuiveringsdag waarop het kind zijn naam kreeg. Vrijgeboren jongens kregen dan ook een *bullā*, een amulet.

Het humanisme van de late vijftiende en vroege zestiende eeuw kenmerkte zich door een hoge waardering voor opvoeding en onderwijs: voor Erasmus was onderwijs de verantwoordelijkheid van de overheid en moest het onafhankelijk van de kerk zijn

In welgestelde families hielp zowel familie als personeel bij de opvoeding tot zeven jaar. Dat kon ook nodig zijn, bijvoorbeeld bij een scheiding, waarbij de kinderen meestal bij de vader bleven, of bij het overlijden van de moeder. Vooral de voedster had vaak een hechte band met het kind die tot aan de volwassenheid standhield.

De Romeinen begonnen hun kinderen les te geven toen ze het onderwijs ontdekten in het oude Griekenland dat ze veroverden. Griekse slaven werden naar het Romeinse Rijk meegenomen om daar onderricht te geven. Vanaf zeven jaar volgden jongens uit rijke families onderwijs op school. Rijke meisjes kregen thuisonderwijs. Arme kinderen hielpen hun ouders. Het Romeinse onderwijs bestond uit lezen, schrijven en rekenen, en klassiekers uit het hoofd leren. Lijfstraffen waren dagelijkse kost.

Op hun vijftiende legden jongens tijdens een ritueel offer en feest hun kindertoga en beschermende bulla af en krijgen ze een *toga virilis*, een mannentoga. Vanaf dan konden ze trouwen. Meisjes waren huwbaar vanaf twaalf jaar. Tijdens hun huwelijk offerden ze hun poppen en speelgoed aan de goden. Kinderen uit arme gezinnen konden zelf beslissen met wie ze trouwden, maar in rijke families kozen de ouders de partner.

Uit de Romeinse tijd is nog steeds het molenspel bekend. Het bordspel bestond ook al in Egypte in 1400 voor onze jaartelling en in Ierland in de bronstijd. Handelslieden uit Griekenland of Fenicië zouden het spel hebben meegebracht.

Middeleeuwen

Middeleeuwse baby's sliepen bij hun ouders. Om kinderen te leren lopen gebruikten ze een *rollewaghen*, een looprek met wieltes. Kinderen deden ongeveer dezelfde dingen als hun ouders. Ambachtslieden leerden het vak vanaf zeven jaar en werden na twee jaar gezet. Jongens van adellijke komaf werden rond hun zesde of zevende levensjaar page van een ridder. Ze kregen allerlei klusjes te doen, waarna ze als schildknaap voor de wapenuitrusting mochten zorgen. De meisjes leerden zich voornaam te gedragen en oefenden handwerk.

Kinderen hadden vaak speelgoedwapens, waarvan er nog heel wat zijn teruggevonden. Op schilderijen zijn kinderen menigmaal afgebeeld terwijl ze gevechten naspelen. Ook poppengoed, bikkels, hoepels, rammelaars, proppenschietters, tollens, jojo's en diabolos zijn teruggevonden. En er was speciaal meubilair voor kinderen: kleine tafeltjes en kinderstoeltjes.

Oudere kinderen sliepen meestal apart of in elk geval in een eigen bed. Soms moesten ze op de jongere kinderen passen. Kinderen mochten vaak buiten spelen, maar liepen wel eens zo ver weg dat bezorgde ouders hen urenlang moesten zoeken.

Bij zieke kinderen deed men veel moeite om hen te genezen en een kind dat stierf was een tragedie voor de familie. Regelmatig stonden ouders een van hun kinderen af aan een klooster, waarmee ze wie hen het dierbaarst was aan God schonken. Wanneer ze volwassen waren, mochten die

schenkelingen dan kiezen of ze hun gelofte wilden afleggen of niet.

Vroegmoderne tijd

Vanaf de vijftiende eeuw brachten notabelen hun kinderen de eerste twee jaar bij een min op het platteland onder, waarna ze bij hun ouders gingen wonen. In de zeventiende en achttiende eeuw was het gebruik van een voedster algemener verspreid onder stedelingen.

Tot zeven à tien jaar werden kinderen door vrouwen opgevoed, daarna namen mannen de opvoeding van de jongens over. Jongens gingen met hun vader mee naar het land, ze gingen in de leer bij een ambachts- of koopman of gingen naar een internaat. Meisjes bleven bij hun moeder, gingen ergens dienen of naar een kloosterpensionaat. Opvoeding moest voorbereiden op het vaak harde leven. Naast het aanleren van een beroep moesten kinderen zich ook leren te gedragen in de maatschappij. Zo was het niet ongebruikelijk om kinderen mee te nemen naar executies, om hen normen en waarden, orde en wet bij te brengen.

Humanisme en Reformatie

Het humanisme van de late vijftiende en vroege zestiende eeuw kenmerkte zich door een hoge waardering voor opvoeding en onderwijs (voor kinderen uit bemiddelde families), die niet langer alleen gericht waren op godsdienstige vorming, maar op een brede algemene ontwikkeling. De vooraanstaande humanist Erasmus (ca. 1466-1536) besprak het onderwijs in tal van zijn geschriften en had veel kritiek op de kwaliteit ervan. Voor

De industriële revolutie die eind achttiende, begin negentiende eeuw in Europa op gang kwam, had tot gevolg dat kinderen in barslechte omstandigheden in fabrieken en mijnen moesten meewerken; ook vandaag bestaat er nog steeds kinderarbeid in Afrika, Azië en Zuid-Amerika

© Richard Julliard / Shutterstock.com

hem was onderwijs de verantwoordelijkheid van de overheid en moest het onafhankelijk van de kerk zijn. Een goede verstandhouding tussen leraar en kind was nodig, dus belonen was beter dan (lijf)straffen. Spel en onderlinge competitie waren belangrijk in het leerproces. Leerboeken moesten aansluiten bij het kind en oplopen in moeilijkheidsgraad.

In de vroege zestiende eeuw kreeg ook de Reformatie, waar de nadruk op zondigheid en erfzonde lag, een invloed op de pedagogiek. Het kind was met uitzondering van de erfzonde een nog onbeschreven blad en ouders moesten zelfs de allerkleinsten al het verschil tussen goed en kwaad duidelijk maken. Dat kon de ziel redden, mocht het jonge kind overlijden.

Achttiende en negentiende eeuw

In de achttiende eeuw werd het beloningsmodel populair. Rijke kinderen kregen aandacht, mochten spelen - ook met hun ouders - en er kwamen kinderboeken. Kinderen van arbeiders en boeren moesten nog tot het begin van de twintigste eeuw samen met hun ouders werken. Maar het gevoel van ouders voor hun kinderen was bij arm en rijk gelijk. Men ging het kind graag zien om het kind, en niet alleen als nageslacht of werkkracht.

Door die aandacht en liefde werden kinderen levendiger en slimmer, maar moralisten berispten ouders voor het gebrek aan een strenge hand. Dat zou tot onhandelbare volwassenen leiden. Er ontstond een repressieve stroming, en kerk en staat gingen kinderen opvoeden: jongens in college-internaten en meisjes in kloosterpensionaten.

Omdat kinderen daar veel meer leerden dan thuis, gingen ouders erin mee.

Daartegenover was er filosoof en auteur Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) die met zijn boek *Emile, of over de opvoeding* in 1762 voor een nieuwe vorm van opvoeden pleitte. Het kind - lees de jongen - kreeg een grote vrijheid met aandacht voor zijn eigen tempo en natuurlijke ontwikkeling waar opvoeders niet tegenin mochten gaan. Zij moeten de obstakels wegnemen die de ontwikkeling van het kind in de weg staan. Er moeten zoveel mogelijk verschillende zaken onderzocht, ontdekt en ervaren worden. Meisjes moeten vooral leren om de man te gehoorzamen.

De industriële revolutie die aan het einde van de achttiende en het begin van de negentiende eeuw op gang kwam, had ook een invloed op het leven van kinderen. In fabrieken en mijnen bestond er veel uitbuiting, ook van kinderen die al van hun vier jaar in barslechte omstandigheden moesten meewerken. Veel kinderen stierven door gevaarlijk werk. Gaandeweg verbeterde gelukkig de technologie en ontstond er vraag naar geschoolde arbeiders. Mede daardoor kwam er leerplicht voor kinderen tussen zes en twaalf jaar, in 1900 in Nederland en in 1914 in België. Kinderen moesten kunnen spelen, vond men, en er ontstonden buitenspeelplaatsen en buitenspeelgoed.

Twintigste eeuw en nu

In de eerste helft van de twintigste eeuw stond opvoeden nog in het teken van conformeren aan regels, daarna evolueerde dat

en nu ligt de nadruk op eigen verantwoordelijkheid en zelfstandig en kritisch denken. Gezinnen zijn kleiner geworden en ouders werken minder uren, waardoor kinderen veel meer individuele aandacht krijgen. Het fysieke, psychische en maatschappelijke welzijn van kinderen is belangrijker geworden. Het kind en zijn of haar zelfontplooiing staan centraal. Dat heeft ook negatieve kanten: de prestatiedruk bij heel wat kinderen, soms zelfs al vanaf peuterleeftijd, ligt erg hoog. Media, internet, tv en reclame kunnen eveneens voor stress zorgen.

Ook het aantal ouders dat zich met de opvoeding bezighoudt, veranderde. Tot halfweg de twintigste eeuw was dat hoofdzakelijk de moeder, nu is de vader er meer bij betrokken en is er vaak ook sprake van stiefouders. In België geldt er leerplicht gedurende een periode van dertien jaar, van vijf tot achttien jaar. De voltijdse leerplicht eindigt wel op vijftien jaar, vanaf dan kunnen kinderen deeltijds studeren. Maar ook vandaag bestaat er nog kinderarbeid in Afrika, Azië en Zuid-Amerika. Bedrijven komen wel meer en meer in opspraak als ze samenwerken met producenten en leveranciers die kinderen tewerkstellen.

Het belang van kinderen wordt intussen ook erkend middels een themadag: elk jaar op 20 november wordt de Internationale Kinderrechtendag gevierd. Daarnaast kennen verschillende landen, waaronder België en Nederland, op 1 juni ook de Internationale Kinderdag.

Opgroeien als vrijdenker

Soms met gevaar voor eigen leven

© Shutterstock.com

Mahdia: "Sinds ik in België ben, ben ik meer mezelf en durf ik meer en meer mijn mening te uiten en mijn stem te laten horen. Mijn leven is hier helemaal veranderd, ik ben een andere persoon geworden."

Opgroeien als vrijzinnig humanist vergt moed en doorzettingsvermogen. Vandaag misschien wat minder in België, maar elders in de wereld kan vrijdenken nog steeds letterlijk levensgevaarlijk zijn. Daniël Block, actief bij de Gentse Grijze Geuzen, Felien Vandermotten, jongerenconsulente bij deMens.nu, en Mahdia Karimy, als tiener uit Afghanistan gevlucht, blikken met ons terug op hun jeugd en hun weg naar het vrijzinnig humanisme.

Gunter Joye en Philipp Kocks

Daniël Block, actief bij de Gentse Grijze Geuzen

Felien Vandermotten, jongerenconsulente bij deMens.nu

Mahdia Karimy, studente en als tiener uit Afghanistan gevlucht

Vandaag de dag zijn jullie alle drie atheïst, maar in jullie jeugd jaren loerde het geloof toch ergens om de hoek?

Daniël Block, 81 jaar: Ik kom uit een socialistisch nest. Bij ons thuis was het dus in principe een vrijzinnige omgeving. Ware het niet dat mijn grootmoeder roet in het eten gooide. Zij was oorspronkelijk dan wel van een atheïstische familie afkomstig, tijdens de Tweede Wereldoorlog 'vond' ze door haar buurvrouwen toch de weg naar de kerk. Door mijn grootmoeder moest ik dan ook mijn plechtige communie doen.

Felien Vandermotten, 23 jaar: Ook mijn grootmoeder is nog in een katholiek gezin opgegroeid en maakte deel uit van een gelovige gemeenschap. Maar ik denk dat zij in haar jonge jaren nooit van alternatieven of andere overtuigingen had gehoord, en dat het bijgevolg voor haar heel moeilijk was om te zeggen dat ze niet meer geloofde. In zo'n klein dorp als het hare was die gelovige gemeenschap zo nauw met elkaar verbonden dat er ook heel wat sociale controle was.

Mahdia Karimy, 21 jaar: Ik ben als Afghaanse in een streng islamitische omgeving opgegroeid. Mijn vader en mijn broer

waren niet zo'n strikte moslims, maar mijn moeder en mijn zus wel. Ik had een goede band met mijn ouders, maar soms discussieerde ik reeds als kind met mijn mama en zus over het dragen van een hoofddoek. In Afghanistan moet je als meisje immers al vanaf je negende een hoofddoek dragen als je het huis verlaat.

Wanneer kwam het definitieve besef dat religie niet je ding was, maar dat je de vrijzinnige waarden bent toegedaan?

Daniël: Bij de voorbereidingen van mijn communie werd ik voor het eerst met de hypocrisie van de kerk geconfronteerd. Ik zat op een stadsschool en in het weekend moest ik dus samen met de leerlingen van de katholieke school naar de catechese gaan. Dan kreeg ik altijd slaag van die kinderen. En de pastoor keek toevallig iedere keer de andere kant uit. *(zucht)*

Felien: Bij mij is dat moeilijker te zeggen. Ik heb die waarden altijd al wel meegekregen, zelfs van mijn gelovige grootmoeder. Als ik erover nadenk, zijn er in feite veel vrijzinnige waarden die zij uitdraagt. Ze heeft er altijd op gehamerd dat je moet doen wat het best is voor jezelf en de mensen rondom je. Dat

je de wereld vanuit je eigen perspectief moet bekijken en dat je vooral moet leren denken voor jezelf. Indien ze nu zou zijn geboren, dan zou het voor haar waarschijnlijk helemaal anders zijn gelopen. Ze zegt vaak dat ze te vroeg, in de verkeerde tijd, is geboren. Zeker toen ze zag dat vrouwen van de generatie van haar dochter en kleindochter gewoon gingen studeren en op reis gingen. Zij zou dat ook heel graag hebben gedaan.

Mahdia: Toen ik nog erg jong was, moest ik van mijn mama gedurende een korte periode naar de moskee gaan om er de Koran te leren lezen. Daar zag ik hoe jonge meisjes gewelddadig werden bestraft omdat ze hun hoofddoek niet op de juiste manier droegen. Ik wilde er eigenlijk zelfs géén dragen omdat ik me daar niet comfortabel bij voelde. En vanaf mijn elfde twijfelde ik echt aan God en religie, want volgens mij klopte er iets niet. Maar in een streng islamitische omgeving is het verboden om bepaalde dingen te vragen. Bijvoorbeeld vragen die veel kinderen zich stellen: Waarom kunnen we God niet zien? Is God een man of een vrouw? Ik durfde natuurlijk niets tegen iemand te zeggen. In Afghanistan durft niemand zich echt openlijk van de islam af te keren. Want mensen weten dat het hen het leven zal kosten.

Felien: “Mijn opvoeding heeft mij zelfstandig leren denken, terwijl ik ook leerde de meningen van anderen te waarderen. Met de jonge vrijwilligers bij deMens.nu tracht ik die manier van denken eveneens toe te passen.”

Felien en Daniël, bij jullie kunnen we spreken van een zachte groei naar het vrijzinnig humanisme. Bij Mahdia daarentegen verliep het losrukken uit de gelovige gemeenschap veel abrupter.

Mahdia: In 2016 vluchtten mijn broer en ik van Afghanistan naar hier. Na dertig dagen onderweg te zijn geweest, zijn we in België aangekomen. In het begin droeg ik hier ook een hoofddoek omdat ik eraan gewend was. Maar na een tijdje besloot ik om hem niet meer te dragen. Ik voelde mij hier meer op mijn gemak en ik kon en mocht dingen doen die ik in Afghanistan niet mocht doen.

Felien: Van mijn vader heb ik de liefde voor de wetenschap meegekregen. Hij heeft wetenschappelijke studies gevolgd en werkt nu in de IT-sector. Hij heeft altijd veel interesse in fysica en biologie gehad. Ik herinner me nog de lange autoritten wanneer we naar Oostenrijk op reis gingen. Dan stelden mijn broer en ik ontelbare vragen over het sterrenstelsel en over hoe de wereld in elkaar zit. En hij legde alles stap voor stap uit, van de grootste tot de allerkleinste thema's. Zo was het higgsdeeltje bijvoorbeeld het onderwerp van een lang gesprek. *(lacht)*

Mijn moeder was beter in het vertellen van verhaaltjes over allerlei magische wezens. Daar komen onze fantasie en creativiteit vandaan. We kregen het gevoel mee dat het zinvol is om te dromen en te fantaseren.

Daniël: Mijn ouders waren socialisten in hart en nieren en ieder jaar op 1 mei gaven de kinderen van socialistische ouders een optreden. Dus lieten ze mij de laatste weken niet naar de catechese gaan om in het weekend voor het optreden van 1 mei te oefenen. En toch moest ik uiteindelijk - zonder vragen te stellen - mijn plechtige communie doen. Terwijl ik helemaal niet wist waar het om ging en ik liever andere dingen wilde doen. Op vakantie gaan met de socialistische jeugd bijvoorbeeld. Die jeugdvrienden kwamen bijna allemaal uit vrijzinnige families. En dat waren goede tijden, ik heb daar heel mooie herinneringen aan.

Als je terugkijkt op je jeugd en de waarden die je hebt meegekregen, hoe vertalen die zich nu naar jou als vrijzinnig humanist?

Felien: Mijn mama is altijd een harde werker geweest en dat heeft ze ook aan mij doorgegeven. Als ik een tien kon halen,

dan moest ik niet met een negen naar huis komen. Ook mijn grootvader had die ingesteldheid. Hij en mijn moeder hebben er steeds veel belang aan gehecht dat we het goed deden op school. Mijn grootvader hielp mij ook met mijn huiswerk. Ik heb die hoge eisen voor mezelf overgenomen. Ik heb ook altijd het gevoel dat je alles moet doen wat je kan om je verder te ontwikkelen volgens de capaciteiten die je hebt. Het zou zonde zijn om dat niet te doen. Mijn opvoeding heeft mij zelfstandig leren denken, terwijl ik ook leerde de meningen van anderen te waarderen.

Met de jonge vrijwilligers bij deMens.nu tracht ik die manier van denken eveneens toe te passen. Ik probeer niet alleen om andere meningen te accepteren, hoe verschillend die ook zijn, maar ik wil tevens aantonen dat het net interessant is om verschillende manieren van denken op één standpunt los te laten. En ik tracht de jongeren daarin ook aan te moedigen. Eerst en vooral zorg ik er dan voor dat ze zich veilig voelen en zichzelf kunnen zijn, zodat ze vrijelijk hun eigen mening durven te uiten.

Daniël: Wederzijds respect was bij mij thuis ook belangrijk, en dat probeer ik nu wel te handhaven. Ik tracht zo sociaal mogelijk te zijn,

Daniël: "Mijn jeugdvrienden kwamen bijna allemaal uit vrijzinnige families. En dat waren goede tijden, ik heb daar heel mooie herinneringen aan."

met mensen te praten, naar mensen te luisteren. Dat heb ik jarenlang gemist toen ik in de staalindustrie werkte, dus ik heb wat in te halen. *(lacht)*

Ik heb vroeger in een apotheek van Vooruit gewerkt en dat was een van de meest sociale perioden in mijn leven. Ik had dagelijks contact met heel uiteenlopende mensen. Later ben ik in de staalindustrie in ploegendienst gaan werken en zo kwam er in feite een einde aan dat uitgebreide sociale contact. Plots heb je dan bijna geen sociaal leven meer. Ik heb tot mijn zesenvijftigste in ploegen gewerkt. Dan heb ik rugproblemen gekregen en ben ik met vervroegd pensioen gegaan. Toen ben ik vrijwel meteen naar de Gentse Grijsse Geuzen getrokken, waar mijn sociaal leven weer kon beginnen.

Mahdia: *(kordaat)* Sinds ik in België ben, ben ik meer mezelf en durf ik meer en meer mijn mening te uiten en mijn stem te laten horen. Ik heb ondertussen ook heel wat geleerd. Je hebt geen religie nodig om een goede, brave persoon te zijn of om goed en slecht van elkaar te onderscheiden. Je hebt daar alleen je verstand voor nodig.

Mijn leven is hier helemaal veranderd, ik ben een andere persoon geworden. Ik probeer

me aan de cultuur aan te passen. Ik begon hier meteen te studeren en de taal te leren. Na zoveel problemen en moeilijkheden die ik onderweg heb meegemaakt, dacht ik dat dit mijn land zou worden, maar het duurde vier jaar vooraleer ik mijn verblijfspapieren kreeg.

Je moest als vrijzinnige niet alleen alles in Afghanistan achterlaten, maar ook hier moet je tegen vooroordelen en bureaucratie blijven vechten?

Mahdia: Bij mijn eerste asielaanvraag ontving ik een negatieve beslissing van het Commissariaat-generaal (voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, red.), terwijl mijn broer wel verblijfspapieren kreeg. Ik was toen maar veertien jaar oud en kon bepaalde vragen tijdens mijn interview niet beantwoorden. Ze deden ook moeilijk over mijn leeftijd, ze geloofden niet dat ik veertien was. Ik heb me twee keer moeten laten testen om mijn leeftijd te bepalen, terwijl ik mijn geboortebewijs van Afghanistan wel bij de hand had.

Nu ik hier ongeveer zes jaar woon en ondertussen ook mijn diploma secundair onderwijs heb behaald, moet ik nog eens drie jaar wachten om de Belgische nationaliteit te kunnen aanvragen. Dat beperkt mijn verdere

studiekeuzes. Ik zou heel graag politie-inspecteur worden, maar die opleiding kan ik nu niet volgen omdat ik nog geen Belgische nationaliteit heb.

Ik begrijp niet waarom men jonge vluchtelingen niet de kans geeft om hier een leven op te bouwen. Ik ken veel mensen die hard hebben gewerkt om hier geaccepteerd te worden, maar die nog altijd wachten en een onzekere toekomst hebben. Niet weten wat je over een paar jaar te wachten staat, is heel lastig.

Het is ook enorm moeilijk om in een land te wonen waar je niet als een echte, officiële inwoner wordt erkend. En terugkeren naar Afghanistan is voor mij geen optie. Daar heb ik geen toekomst en ben ik letterlijk in levensgevaar.

Mijn boodschap aan iedereen is: geef jongeren de kans om zich te bewijzen, geef ze de gelegenheid om deel uit te maken van de samenleving. Laat ons onze toekomst zelf bepalen en hier een beter leven opbouwen. Migrant en vluchtelingen kunnen ook veel goede dingen doen als ze de kans en de mogelijkheden krijgen.

Respect voor kinderrechten

De sleutel tot een betere wereld

© Shutterstock.com

Het Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties geldt als de eerste internationale tekst die kinderen expliciet als rechthebbenden erkent; het verdrag wordt in vier categorieën opgedeeld: recht op overleving, recht op ontwikkeling, recht op bescherming en recht op participatie

K

inderrechten zijn een belangrijk onderdeel van een democratische en humanistische samenleving. Het afdwingen van kinderrechten is echter niet vanzelfsprekend. In het licht daarvan gaan we op zoek naar de verschillende instellingen die in binnen- en buitenland de strijd voor kinderrechten op de agenda plaatsen. Welke impact hebben zij op het beleid?

Jérémy Celen

Unicef, de kinderrechtenorganisatie van de Verenigde Naties, is een belangrijke schakel in het respecteren en afdwingen van betere omstandigheden voor kinderen in de wereld

Het VN-Kinderrechtenverdrag

Het Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties is de opvolger van de Verklaring van de Rechten van het Kind uit 1949 en werd op 20 november 1989 door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties goedgekeurd. Het verdrag geldt als de eerste internationale tekst die kinderen expliciet als rechthebbenden erkent. Het is door 196 landen ondertekend en geratificeerd, waardoor ze zich engageren om het verdrag in hun nationale wetgeving om te zetten. Alleen de Verenigde Staten hebben het (nog) niet bekrachtigd, wel getekend.

Het verdrag bestaat uit 54 artikelen en wordt in vier categorieën opgedeeld: recht op overleving, recht op ontwikkeling, recht op bescherming en recht op participatie. Alle rechten in het verdrag zijn met elkaar verbonden en vormen een ondeelbaar geheel. Artikel 3 kan gezien worden als het belangrijkste artikel omdat het verwijst naar het hoger belang van het kind bij alle beslissingen die door regeringen worden gemaakt die betrekking hebben op de situatie van het kind.

Het Kinderrechtencommissariaat

Het Kinderrechtencommissariaat is een onafhankelijk orgaan dat door een decreet van het Vlaams Parlement werd opgericht. In Franstalig België bestaat er een gelijkaardige organisatie die over een vergelijkbaar takenpakket beschikt,

namelijk de Délégué général aux droits de l'enfant.

In 1997 ging het Kinderrechtencommissariaat van start, met aan het hoofd de eerste kinderrechtencommissaris Ankie Vandekerckhove. Het mandaat van een kinderrechtencommissaris loopt zes jaar lang en kan één keer verlengd worden. Vandaag is de derde Vlaamse kinderrechtencommissaris Caroline Vrijens aan het werk. De commissaris wordt ondersteund door een multidisciplinair team van vijftien mensen (omgerekend 12,3 voltijdse equivalenten).

Het Kinderrechtencommissariaat detecteert signalen van zowel kinderen en jongeren als mensen in het werkveld en onderzoekt klachten, kan bemiddelen en toetst het Kinderrechtenverdrag aan het overheidsbeleid in Vlaanderen door adviezen te verlenen. Zo beschikt het over een klachtenlijn die individuele klachten onderzoekt, bemiddeling kan opstarten en advies geeft. Als een klacht betrekking heeft op bepaalde regelgeving, kan het Kinderrechtencommissariaat dat bovendien bij de bevoegde overheid signaleren.

Het Kinderrechtencommissariaat beschikt eveneens over een Commissie van Toezicht. Dat is een toezichtsorgaan voor alle gesloten en besloten Vlaamse instellingen waar jongeren verblijven. In

die commissie zetelen maandcommissarissen die maandelijks op bezoek gaan in de hun toegewezen instelling. Daar voert de maandcommissaris dan gesprekken met jongeren, opvoeders en de directie, en kan die bij mogelijke conflicten optreden als verbindingspersoon.

De onafhankelijkheid van het Kinderrechtencommissariaat is een van de sterke troeven van de instelling. Maar nadat Vlaanderen uit Unia, het Interfederaal Gelijkekansencentrum, stapte, wordt er onderzocht of de instelling niet kan worden ondergebracht in het nog op te richten Vlaams Mensenrechteninstituut. Het Kinderrechtencommissariaat staat daar niet voor te springen, gezien de onafhankelijkheid van de instelling in het gedrang zou kunnen komen. Ook de Vlaamse Jeugdraad hield een pleidooi om het Kinderrechtencommissariaat niet in het Mensenrechteninstituut te integreren.

Pedagogische tik voor de beleidsmakers

Een recente enquête van Defence for Children International toonde aan dat bijna de helft van de Belgische bevolking het slaan van een kind niet als problematisch categoriseert. Het Kinderrechtencommissariaat gaf in april 2022 aan dat de coronamaatregelen, die meer mensen thuishielden, ervoor zorgden dat de cijfers van huiselijk geweld en kindermishandeling sterk toenamen.

België is een van de weinige Europese landen waar er geen officieel verbod op geweld in de opvoeding bestaat: het Kinderrechtencommissariaat onderschrijft dan ook de eis om het principe van geweldloos opvoeden wettelijk te verankeren

Het is dan ook opvallend dat België een van de weinige Europese landen is waar er geen officieel verbod op geweld in de opvoeding bestaat. In het parlement werden er al wel pogingen ondernomen om een artikel in het Burgerlijk Wetboek in te voegen om geweld in de opvoeding te verbieden, voorlopig zonder succes. Zowel het Europees Comité voor Sociale Rechten als het VN-Kinderrechtencomité tikte België daarvoor al meermaals op de vingers. Kinderrechtencommissaris Caroline Vrijens onderschreef dan ook de eis om het principe van geweldloos opvoeden wettelijk te verankeren om een mentaliteitsverandering teweeg te brengen.

De Federatie Wallonië-Brussel startte het programma Yapaka op dat gericht is op het voorkomen van misbruik, met een hotline voor zowel kinderen als volwassenen. Ook bevat de website van Yapaka een interactieve kaart met alle organisaties die bij mogelijk problematische situaties hulp kunnen bieden aan kinderen, jongeren, ouders en gezinnen.

Agentschap Opgroeien

Sinds 18 april 2019 verdwenen de agentschappen Kind en Gezin en Jongerenwelzijn, en werden ze samengevoegd in het eengemaakte Agentschap Opgroeien dat onder andere het

Groei pakket (de vroegere kinderbijslag), pleegzorg, adoptie en kinderopvang overkoepelt. Het agentschap kwam in de eerste helft van 2022 echter veelvuldig in het nieuws in onderzoeken naar de veiligheid van kinderopvang. Aanleiding hiervoor was het overlijden van een baby in een kinderdagverblijf waarover al eerder klachten waren. Daarnaast verschenen er verschillende getuigenissen over schrijnende situaties in enkele kinderopvanginitiatieven. Op 16 maart 2022 installeerde het Vlaams Parlement een onderzoekscommissie die drie maanden later een eindrapport presenteerde met 75 aanbevelingen om de veiligheid van de kinderopvang te verbeteren en het vertrouwen te herstellen.

Een van de opmerkelijkste conclusies was dat de bestaande procedures onvoldoende sluitend zijn en het dossierbeheer werd omschreven als 'een puinhoop'. Daarom adviseerde de onderzoekscommissie dat er met spoed moest worden ingegrepen in het management van het agentschap om het vertrouwen terug te winnen. Vlaams minister van Welzijn Hilde Crevits voegde de daad bij het woord en stelde naast topvrouw Katrien Verhegge crisismanagers aan om de problemen op te lossen. Een evaluatie hiervan volgt op het einde van het jaar.

Kinderrechten en de Europese Unie

Elk jaar organiseert de Europese Commissie een Europees forum over kinderrechten waarbij alle mogelijke partners en actoren op het vlak van kinderrechten worden betrokken. De Europese Commissie beschikt sinds 2007 ook over een coördinator voor de rechten van het kind. Momenteel is dat Marie-Cécile Rouillon, die in maart 2022 werd aangesteld. De opdracht van Rouillon draait om het verzekeren van het respecteren van kinderrechten bij de beleidsmakers op alle departementen van de Europese Commissie. Ook organiseert het team achter de kinderrechtencoördinator opleidingen voor de beleidsmedewerkers om de aandacht voor kinderrechten te verbeteren.

Kinderrechten wereldwijd

De Verenigde Naties brachten op 28 juni 2022 een rapport uit in het kader van 25 jaar kinderrechten in conflictgebieden. Daaruit bleek dat er tussen 2005 en 2020 meer dan 266.000 ernstige schendingen tegen kinderen werden vastgesteld in meer dan dertig conflict-situaties in Afrika, Azië, het Midden-Oosten en Latijns-Amerika.

Dat gigantische cijfer is naar alle waarschijnlijkheid maar een fractie van het aantal schendingen dat daadwerkelijk

Elk jaar op 20 november, de dag waarop de Verenigde Naties in 1989 het Kinderrechtenverdrag goedkeurden, wordt de Internationale Dag van de Rechten van het Kind of de Internationale Kinderrechtendag gevierd

heeft plaatsgevonden. De VN wijt dat aan verschillende belemmeringen zoals de toegangs- en veiligheidsbeperkingen en de schaamte, angst en pijn waaronder de overlevende kinderen en hun gezinnen te lijden hebben. Dat leidt ertoe dat de rapportage, documentatie en verificatie van die schendingen tegen kinderen in situaties van gewapend conflict worden belemmerd. Ook zijn kinderen vaak slachtoffer van meer dan één schending, waardoor hun kwetsbaarheid nog groter wordt.

Een diepere blik op de cijfers toont aan dat meer dan 104.100 kinderen werden verminkt of gedood bij conflicten. Daarnaast werden meer dan 93.000 kinderen gerekruteerd en ingezet door partijen binnen het conflict, en werden minstens 25.700 kinderen in conflictgebieden ontvoerd. Ook werden er meer dan 14.200 kinderen in conflictsituaties het slachtoffer van verkrachting, uithuwelijking en seksuele uitbuiting. Het overgrote deel van alle geverifieerde kindslachtoffers viel in Afghanistan, Israël en Palestina, Syrië, Jemen en Somalië.

Unicef, de kinderrechtenorganisatie van de Verenigde Naties, heeft als opdracht ervoor te zorgen dat alle landen de rechten van kinderen respecteren en naleven. Zo heeft Unicef in meer dan 155 landen

projecten lopen ter ondersteuning van kinderrechten. Die projecten zijn geïnspireerd op het Kinderrechtenverdrag en maken deel uit van een driejarig strategisch plan (2022-2025). Een belangrijke focus van dat strategische plan zijn de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de VN die in 2030 behaald moeten worden, met bijzondere aandacht voor het herstel van de werkzaamheden na de coronapandemie.

Kinderrechten zijn mensenrechten

De aanwezigheid van het Vlaams Kinderrechtencommissariaat (en zijn Franstalige tegenhanger) is cruciaal in het verzekeren van de kinderrechten in België. De onafhankelijkheid van die instelling wordt meermaals als troef naar voren geschoven om het gevoerde beleid kritisch te evalueren. Het vrij nieuwe Agentschap Opgroeien doorstaat momenteel heel wat groeipijnen, en het is afwachten of er snel een koerswijziging plaatsvindt.

Op internationaal vlak had de pandemie een grote negatieve impact op het welzijn van kinderen, en Unicef hoopt met een bijzondere focus op het herstel na de pandemie de situatie van kinderen wereldwijd spoedig te verbeteren. Uit zijn laatste rapport blijkt immers dat er in de praktijk nog veel werk aan de winkel

is om de kinderrechten af te dwingen en staten op hun plichten ten aanzien van hun jongste onderdanen te wijzen. Jammer genoeg laaien er opnieuw verschillende conflicten op, waarvan kleine kinderen vaak de grootste slachtoffers zijn.

Meer weten?

Unicef België: www.unicef.be

Unicef-rapport: 25 jaar kinderen in gewapende conflicten: online te lezen of te downloaden op de website van Unicef België.

Kinderrechtencommissariaat: www.kinderrechten.be

Geweldloze opvoeding is fundamenteel recht voor elk kind: opiniestuk van Caroline Vrijens, verschenen op 30 april 2022 en online te lezen op de website van het Kinderrechtencommissariaat.

Yapaka: www.yapaka.be

Defence for Children International: www.defenceforchildren.org en www.defenceforchildren.nl

“Life at the Green House”

Milieubewust leven en opgroeien

Daan en Roos, twee tieners, wonen samen met hun ouders Kristien en Jan in een rijhuis in het centrum van Halle. Hun ecologische manier van leven kregen ze van jongs af aan mee, maar ondertussen hebben ze hun eigen visie ontwikkeld op hoe ze, met respect voor de planeet, in het leven willen staan. We vragen hen hoe het voelt om op te groeien in een milieuvriendelijk gezin dat volop voor een gezinsvriendelijk milieu gaat.

Roos en Daan: “Als je milieuvriendelijker wil leven, doe het dan stap voor stap. Alle beetjes helpen, hoe klein ook.”

Veerle Magits

Weten jullie nog wanneer die omslag naar een ecologisch leven er is gekomen? Of is dat geleidelijk gegaan?

Daan, 16 jaar: Het voelt alsof we ermee zijn opgegroeid, maar toen ik werd geboren, waren mijn ouders wel nog niet zo ecologisch als nu. Ze zijn er samen met ons verder in gegroeid.

Roos, 13 jaar: Ik kan me niet anders herinneren dan dat ik zo ben opgegroeid. Onze ouders zijn er in 2012 echt mee begonnen. De motivatie komt ook een beetje uit onszelf.

Daan en ik zagen dat het slecht gaat met onze planeet en wilden daar iets aan doen. Je kan perfect leven zoals wij en het is nog leuk ook. Ik zou nooit meer op een andere manier willen leven.

Jullie zijn allebei vegetariër. Hebben jullie daar zelf bewust voor gekozen?

Daan en Roos: *(in koor)* Ja, absoluut.

Roos: Ik ben vegetarisch beginnen te eten toen ik tien jaar was, maar omdat ik een tekort aan ijzer had, moest ik weer een tijdje

vlees eten. Ik vond dat echt heel jammer, want ik houd ontzettend veel van dieren en vind het gruwelijk hoe ze worden geslacht. Ik wil daar niet aan bijdragen, alleen maar omdat vlees lekker is. En eigenlijk vind ik het niet eens lekker. Op Instagram volg ik mensen die vegetarisch en veganistisch koken en die recepten probeer ik dan uit, want ik kook en bak graag.

Daan: Ik ben vegetariër geworden nadat ik op school in de Engelse les de documentaire *A Life on Our Planet* van David Attenborough zag. Die man is ondertussen 96 jaar oud en

vertelt op een gepassioneerde, rustige en niet-pushende manier dat er te weinig dieren zijn om alle mensen op deze planeet van zoveel vlees als ze maar willen te voorzien. Dat zorgde bij mij voor een klik: ik kán vegetarisch eten, ik hóéf geen vlees te gebruiken om te overleven. Vegetarisch eten heeft vaak de reputatie vies of smakeloos te zijn, maar vegetarisch koken moet je leren, net zoals je 'gewoon' koken moet leren.

Jullie leven bewust milieuvriendelijk. Merken jullie op dat vlak een verschil met leeftijdgenoten?

Daan: Ja, toch wel. Op school ben ik de groene die alles ecologisch doet. Anderen kopen meer plastic, gaan achtelozer met hun spullen om, of zorgen er niet per se voor dat iets in de juiste vuilnisbak belandt ... Ik probeer er soms subtiel iets over te zeggen, want als je aandringt, gaan ze vaak net het tegenovergestelde doen en ben je al snel de irritante groene jongen.

Roos: Er zijn klasgenoten die online fast fashion kopen, goedkope kledij die ze slechts korte tijd dragen. Zelf koop ik graag tweedehandskledij van milieuvriendelijke oorsprong. Wanneer ik dat vertel, krijg ik vaak als reactie: "leuw, tweedehands." Ik probeer ze wel iets mee te geven van mijn manier van leven. Sommigen kan het echt niets schelen, die zeggen dat de opwarming van de aarde niet bestaat. Daar kan je weinig aan doen. Maar anderen staan er wel voor open, zijn geïnteresseerd en willen milieubewuster leven. Ze stellen me dan zelf allerlei vragen. Ik vind het wel leuk als ik dat kan bereiken.

Als gezin hebben jullie een website met tal van tips, ideeën en acties. Met welke projecten zijn jullie zoal in de weer?

Roos: Ik probeer vooral geen spullen te kopen waar 'made in China' op staat. Er zijn winkels waar ik al lang niet meer ben geweest omdat hun producten slecht voor de planeet zijn. Ik ga graag naar LokaalHalle waar je plasticvrij kan winkelen. En ik houd me ook met onze kippen en konijnen bezig. Papa kweekt zelf groenten en hij is daar erg goed in. Op een kleine oppervlakte

zoals in ons stadstuinje kan je best veel groenten kweken. Mama maakt ook veel zelf, onder andere ingemaakte groenten, pastasauzen en milieuvriendelijke poets- en verzorgingsproducten op basis van natuurlijke grondstoffen.

Daan: Ik eet vegetarisch, maar daar hoeft ik niet meer over na te denken, dat is inmiddels een gewoonte geworden. Ik probeer ook alleen maar tweedehandskledij te kopen. In Brussel heb je enkele winkels die daar volledig op gefocust zijn. En ik tracht niet te materialistisch te zijn. Als je iets wil kopen, kijk dan eerst of en hoe je het zelf kan maken.

Jullie ouders hebben ook al een hele tijd geen auto meer?

Roos: Dat klopt. Maar om op vakantie te gaan, doen we wel aan autodelen. Dan kan je voor een bepaalde tijd een auto huren. We gaan wel nooit ver op reis, meestal naar Nederland, maar daarnaartoe fietsen zou iets te lang duren. Leeftijdgenoten vinden het heel vreemd dat wij geen wagen hebben. Bij sommigen hebben ze er drie. Je kan best zonder auto leven, maar ik begrijp wel dat er mensen zijn die er één nodig hebben om naar hun werk te rijden.

Daan: We hebben eens een tijdje een auto gehad van mensen die op vakantie waren en dan merk je dat je die al gauw weer voor alles gebruikt. Ik was toen blij dat de wagen terugging, ook al omdat ik niet graag in een auto zit. Ik ga met de trein naar school in Brussel.

Hoe zien jullie de toekomst?

Roos: Onze planeet heeft het heel hard te verduren. En als mensen zo voortdoen, zal het nog veel slechter gaan. Het zou helpen wanneer iedereen met kleine aanpassingen begint, bijvoorbeeld minder vlees eten, meer verpakkingsvrij kopen, meer tweedehands winkelen. Je hoeft niet alles in een keer te doen, maar je kan stap voor stap opbouwen. Gewoon je best doen, zo draagt iedereen een steentje bij. Maar oefen niet te veel druk uit. Geef informatie en praat met kinderen. Maak ze er bewust van dat onze

planeet lijdt, want er zijn kinderen die daarmee begaan zijn en die milieuvriendelijker willen leven.

Daan: Als je milieuvriendelijker wil leven, doe het dan stap voor stap. Je kan veel tegelijkertijd doen, maar dan zal je snel overrompeld worden, waardoor je uiteindelijk niets doet. Alle beetjes helpen, hoe klein ook. Wij zijn ook niet van de ene op de andere dag honderd procent milieuvriendelijk geworden. Er zouden ook meer maatregelen van bovenaf moeten komen. Met de nieuwe Klimaatconferenties vallen de maatregelen vooral op individuele personen: iedereen moet een elektrische auto hebben, moet dit en dat ... maar de echte problemen worden niet aangepakt, denk maar aan fossiele brandstoffen. Het is sowieso beter om groen te leven dan niet en ik zal dat altijd aanmoedigen.

Als jullie alle milieuvriendelijke principes even aan de kant mogen zetten, wat zouden jullie dan wel eens willen doen?

Daan: Een verre reis lijkt me wel leuk, daarvoor moet je het vliegtuig nemen. En gewoon eens wat onbezorgd leven wanneer je iets koopt, er niet steeds op moeten letten dat alles milieuvriendelijk is.

Roos: Ik zie niet zo meteen iets. Ik heb vliegen vaarangst en voor mij hoeft een verre reis niet. Ik vind het leuker om milieuvriendelijker te leven dan niet.

Meer weten?

Ben je geïnspireerd door Daan en Roos? Voor meer tips en ideeën kan je terecht op hun website **Life at the Green House**: www.lifeatthegreenhouse.com

Of je kan ook een kijkje nemen op de Facebookpagina van **Life at the Green House**.

David Attenborough: A Life on Our Planet: Britse documentaire beschikbaar op Netflix.

“Een kindje een warme thuis bieden” Twee mama's en twee papa's vertellen

© Shutterstock.com

Tijden en geesten evolueren en het traditionele gezin is niet langer het enige gezinsmodel, het is vervangen door een breed scala aan nieuwe gezinsvormen

Papa, mama en twee kindjes, liefst een jongen en een meisje: zo zag het ideale gezinnetje er jarenlang uit. Gelukkig evolueren de tijden én de geesten, en weten we dat er veel meer gezinsvormen mogelijk zijn die net zo goed zijn als het traditionele gezin. Wat natuurlijk niet betekent dat er geen uitdagingen zijn.

Lieve Goemaere

Cindy, Melanie en hun dochtertje Lillibeth:
"We gaan haar duidelijk maken dat zij
helemaal niet anders is dan anderen."

Helemaal niet anders dan anderen

Op hun trouwdag in 2019 droomden Melanie en Cindy al van een gezin, maar het zat hen niet mee, elke inseminatie mislukte. Om de druk wat van de ketel te halen, vertelden ze hun omgeving dat ze een pauze namen, maar in feite begonnen ze aan een nieuw fertiliteitstraject. Negen maanden later, op 29 juni 2021, werd hun dochtertje Lillibeth geboren.

Melanie: Ik was vijftientig en Cindy zevenendertig toen we een koppel werden. We zijn vrij snel over kinderen begonnen, want we wisten natuurlijk dat dat voor ons niet vanzelfsprekend zou zijn. We waren zo'n zeven jaar samen toen we de procedure opstartten. Het lag voor de hand dat ik de buikmama zou worden. Sowieso had ik er de meest geschikte leeftijd voor en bovendien heeft Cindy nooit de wens gehad om zelf zwanger te zijn.

Cindy: Een onderdeel van die procedure is een gesprek bij een psycholoog. We waren volledig van de kaart daarna. Allebei hadden we het gevoel dat we allerlei vragen dienden te beantwoorden die eigenlijk volledig naast de kwestie waren. Een heel onaangename ervaring, alsof we voor een krijgsraad terechtstonden. Ik werd er kwaad van.

Pas op, ik begrijp dat er procedures zijn. Maar wij hadden het gevoel dat we ons echt moesten bewijzen, terwijl we al jarenlang een stabiele relatie en elk een vaste job hadden, en we een kindje zeker een warme thuis konden bieden. We voelden ons erg machteloos bij het besef dat ons lot niet in onze eigen handen lag. Gelukkig kregen we uiteindelijk groen licht.

Melanie: We hebben anderhalf jaar allereerste inseminatiepogingen gedaan, maar helaas liepen die telkens op een sisser uit. Op den duur waren we door onze voorraad spermarietjes heen. Dus dan kwam de vraag: doen we verder of niet? Ondertussen woonden we in Oost-Vlaanderen en hadden we besloten om ons in het UZ Gent aan te melden voor een ivf-traject. We moesten de volledige procedure heropstarten en werden dus opnieuw bij een psycholoog verwacht. Je begrijpt dat wij daar totaal geen zin in hadden. Maar al van bij de eerste kennismaking voelde alles heel anders aan. We voelden ons minder op de rooster gelegd, meer gesteund en meer geholpen. Dat deed ons deugd.

Cindy: Aan onze omgeving hadden we verteld dat we ons fertiliteitstraject even op pauze hadden gezet om wat op adem te

komen. Want wanneer mensen weten dat je daarmee bezig bent, stellen ze veel vragen, en telkens opnieuw hetzelfde slechte nieuws moeten delen is mentaal erg lastig. Vandaar ons kleine leugentje om bestwil.

Melanie: Het was dan ook een geweldige verrassing toen we aan onze familie en vrienden konden melden dat er een kleintje op komst was. Sommige mensen begrepen het niet: ze dachten dat we een tweede hond aankondigden. *(lacht)* Die is er trouwens ook gekomen, maar op dat moment hadden we het wel degelijk over een baby'tje. Iedereen in onze omgeving was dolgelukkig. Ze wisten hoelang we al naar een kleintje verlangden.

Cindy: Onze familie en vrienden zijn erg open-minded, er is niemand die valt over het feit dat wij twee mama's zijn. We hebben nog maar één keer commentaar gekregen, toen Lillibeth een maand of acht was. Op die leeftijd zijn kindjes wat afwijzend, soms zelfs angstig tegenover mensen die ze niet goed kennen. Lillibeth begon dan ook te huilen toen een man haar wilde vastnemen. "Ze huult natuurlijk omdat ze nooit mannen ziet", kregen we toen te horen. Hoe absurd. Lillibeth groeit op in een diverse omgeving. Haar opa komt elke week een dag babysitten

Maarten, Serge en hun tienerdochter Leonie: "Wat valt er daar nu over te zeggen? Ik heb gewoon twee papa's, simpel."

en twee dagen per week wordt ze door mijn broer opgevangen.

Melanie: We hebben niet gereageerd op die opmerking, wij weten sowieso wel beter. En dat is ook wat we onze dochter willen leren. We gaan haar duidelijk maken dat zij helemaal niet anders is dan anderen. Er zijn kindjes met een mama en een papa, er zijn er met één mama of één papa, er zijn er met twee papa's en er zijn er ook met twee mama's. En dat is allemaal even goed. Ik verwacht er alleszins geen enkel probleem rond, zeker niet in haar kleuterjaren. Kleine kindjes nemen gewoon aan wat ze zien en vinden dat allemaal prima. Als ze er al rare dingen over zouden zeggen, dan is dat meestal iets dat ze van volwassenen overnemen. Hetzelfde met huidskleur: kinderen zelf stellen gewoon het verschil vast, zonder meer. Het zijn volwassenen die daar soms een oordeel of vooroordeel aan koppelen.

Cindy: Natuurlijk beseffen wij dat er een moment zal komen waarop Lillibeth zich vragen zal beginnen te stellen, maar daar maken we ons geen zorgen over. We zullen haar vragen beantwoorden op het moment dat ze komen, en we zullen ons antwoord afstemmen op de leeftijd die ze dan heeft en het begrip dat dan mogelijk is. We hebben ons voorgenomen om altijd eerlijk tegenover onze dochter te zijn.

Altijd eerlijk en duidelijk zijn

Dat is ook de tactiek van Maarten en Serge: eerlijk en duidelijk zijn. Toen Maarten alleenstaande papa van Leonie werd, viel dat in het begin goed mee, maar het traject werd behoorlijk pittig toen Leonie de peuterpuberteit bereikte. Ondertussen zit ze in haar 'echte' puberteit, meteen de reden waarom Leonie vlak voor dit gesprek afhaakte.

Maarten: De eerste twee jaar als alleenstaande vader vond ik helemaal niet zo ingewikkeld. Oké, je slaapt niet al te veel, maar ik had alles wel prima onder controle. Dat veranderde toen Leonie zowat twee jaar was. Ik vond het niet fijn dat wij zo'n klein gezinnetje vormden en dat ik er vaak alleen voor stond, zeker in de moeilijke fase die de peuterpuberteit is. Daarom zocht ik regelmatig ondersteuning bij de draagmoeder van Leonie, die een vriendin van mij is. Daar had Leonie in haar hoofd haar eigen verhaal rond gecreëerd: dat zij net als veel van haar klasgenootjes een kind van gescheiden ouders was en dat ze dus twee gezinnen had. Dat ze wel degelijk een papa én een mama had. Maar dat was niet zo: de draagmoeder had er natuurlijk bewust voor gekozen om géén moederrol op te nemen. Ik vond het wel belangrijk dat Leonie haar leerde kennen, dat ze wist uit wier buik ze kwam, maar ik stond er niet

bij stil hoe Leonie dat werkelijk begreep. Dat heeft best serieuze gevolgen gehad. Leonie is lang kwaad op mij geweest omdat ze het gevoel had dat ik haar tegenhield om bij haar mama te zijn. Ik denk dat alles anders zou zijn verlopen als Serge al in mijn leven was geweest op het moment dat Leonie er kwam. Als we samen aan het ouderschap waren begonnen.

Serge: Zelf had ik eigenlijk geen kindwens, maar door op Maarten te vallen wist ik natuurlijk dat er een dochter bij hem hoorde. En ik was ook bereid om een verantwoordelijke rol op te nemen - anders moet je niet aan zo'n relatie beginnen. Ik heb Leonie leren kennen toen ze ongeveer vier jaar was, toen ze in de tweede kleuterklas zat. Maarten en ik kenden elkaar al wat langer, maar we hebben bewust gewacht met die kennismaking tot we zeker van ons stuk waren.

Maarten: Voor mij maakte het alleszins een heel groot verschil dat Serge erbij kwam, of 'bobo' zoals Leonie hem noemt. Als ik aan die periode terugdenk, heb ik soms het gevoel dat ik toen in een postnatale depressie belandde, alsof ik de terugslag ondervond van al die jaren op mijn eentje ploeteren. Eindelijk kon ik al mijn verantwoordelijkheden delen. Er viel echt een zware last van mijn schouders.

Een warme, liefdevolle en geborgen thuis is bepalend voor het welzijn van kinderen en jongeren, ongeacht de gezinsvorm waarin ze opgroeien

Serge: Ik heb meteen mijn verantwoordelijkheid opgenomen. Van nature, en ook omdat ik zelf zo ben opgevoed, ben ik rechtlijner dan Maarten. Met hem valt er meer te onderhandelen. Ik heb veel op mijn neefjes en nichtjes gebabysit, en toen was het mij al duidelijk: hoe rechtlijner je alles aanpakt, hoe gemakkelijker het voor iedereen wordt. Ik was de strengste oom, maar ook vaak de populairste, al zou je dat in eerste instantie niet verwachten.

Maarten: Toen Serge en ik een koppel werden, vielen we terug op elkaar, waardoor het contact met de draagmoeder automatisch verminderde. Ook dat was niet gemakkelijk voor Leonie. Maar ondertussen zijn wij echt wel een gezinnetje van drie geworden. Die stabiliteit en duidelijkheid doen Leonie echt deugd, al blijft haar verleden soms wel nog eens pijnlijk opspelen. Serge en ik hebben elk onze eigen rol die aansluit bij ons karakter. Hij is diegene die zijn liefde toont in zijn daden voor Leonie, door haar bijvoorbeeld haar lievelingskostje voor te schotelen. Ik ben diegene met wie Leonie over gevoelens kan praten. Bobo vult de vaderrol in en ik de moederrol als het ware, dat is spontaan zo gegroeid.

Serge: Het is belangrijk dat beide rollen worden ingevuld. Door wie, dat doet er volgens mij niet zoveel toe. Maar een

kind heeft toch een soort van rollenpatroon nodig. Man-vrouw is natuurlijk het eenvoudigst, daarvan ben ik eigenlijk wel overtuigd. Maar het gaat ook om de inhoud van die rollen. Het zorgende en zachte aan de ene kant, het 'hardere' en praktische aan de andere kant. Maarten en ik doen ons best, maar sommige zaken zijn gewoon ons ding niet. Leonie is echt een typisch meisje dat houdt van shoppen, nagellak en haar haar opmaken, en dat ligt mijlener van ons vandaan. Daarom hebben wij best wel wat vriendinnen die zulke dingen met haar opnemen, echte vertrouwensfiguren voor haar. Met de ene vriendin gaat ze shoppen, met de andere ging ze mee naar Disneyland, nog een andere nam het thema menstruatie met haar op. Al is dat ondertussen ook wel een onderwerp geworden dat gewoon aan de keukentafel wordt besproken.

Maarten: Toch denk ik dat Leonie die zogenaamde vrouwelijke kant mist in haar dagelijkse leven, dat wat meer vrouwelijkheid in huis haar deugd zou doen. Maar tegelijk denk ik dan dat ook niet elke mama per se heel typisch vrouwelijk is.

Serge: We moeten het uiteraard niet ontkennen: twee vaders, dat is uitzonderlijk. Niet dat Leonie daar ooit mee gepest werd. Wel vindt ze het lastig om

dat telkens opnieuw voor de eerste keer te moeten vertellen, bijvoorbeeld als ze van school verandert. Precies daarom dat ze dit gesprek ook niet zag zitten. "Wat valt er daar nu over te zeggen? Ik heb gewoon twee papa's, simpel." Zij weet natuurlijk niet anders, dat is de context waarin zij is opgegroeid.

Maarten: Maar als ze de situatie kan uitbuiten, dan zal ze het zeker niet laten, daarin is ze precies zoals elk ander kind. *(lacht)* Onlangs werd ze door een leerkracht berispt omdat ze te veel kletste in de les. "Leonie, ik zal een Smartschoolbericht naar je mama sturen, hoor." "Doe maar", reageerde onze dochter. "Ik meen het," ging de leerkracht verder, "maar ik vind je moeder niet." "Ik heb geen mama", zei Leonie. Waarop die leerkracht natuurlijk van kleur verschoot en innige deelneming mompelde. "Maar ik heb gewoon geen mama, ik heb twee papa's." *(lacht)*

Serge: Ja, we hebben een pittige dochter. We proberen zoveel mogelijk op dezelfde lijn te zitten. Achter de coulissen hebben we wel eens een discussie over elkaars aanpak of de manier van opvoeden, maar tegenover haar proberen we dat te vermijden. Zoals ook hetero-ouders dat doen, zeker?

Pleegzorg, een gedeelde wereld

Kansen geven bij het opgroeien

© Shutterstock.com

Niet elk kind heeft het geluk in een veilige of goede thuissituatie op te groeien. Een pleeggezin kan op dat moment een tijdelijke oplossing bieden. Uit cijfers van het Agentschap Opgroeien blijkt dat het om 10.000 kinderen en jongeren gaat. Eind 2021 stonden nog 872 kinderen en jongeren op de wachtlijst. Want er blijft een tekort aan pleeggezinnen. Bart Carael en Elke Dejaegher, beiden werkzaam in de pleegzorg, geven graag een woordje uitleg.

Bij pleegzorg is een goede verbinding en samenwerking tussen ouders en pleegzorgers essentieel voor de ontwikkeling van het kind: zo kan het de band met zijn ouders behouden en tegelijk een relatie met de pleegzorgers opbouwen

Joke Goovaerts

Elk kind verdient een gezin

Bart Carael is sinds vijf jaar pr-medewerker bij Pleegzorg Oost-Vlaanderen, de provinciale pleegzorgdienst, en werkte ook tien jaar als pleegzorgbegeleider.

Waar liggen de accenten bij pleegzorg?

Wij zien pleegzorg als een kans voor kinderen om op een min of meer normale manier te kunnen opgroeien. Wij willen hen ontwikkelingskansen bieden. Voor de fusie van de pleegzorginstellingen in 2014 was een deel

van de diensten vooral op het pleegkind en de pleegouders gericht. Dat was de kern. Terwijl we nu toch met een vrij andere visie aan de slag gaan en op alle partijen inzetten. We noemen dat de 'gedeelde wereld', een vorm van co-ouderschap tussen een pleeggezin en de ouders. Afhankelijk van hoe goed het met de ouders gaat, wordt dat co-ouderschap in een ander evenwicht gebracht. Het is schipperen met alle partijen, maar het belang van het kind blijft centraal.

Het doel van pleegzorg is dat het kind naar het eigen gezin kan teruggaan?

Dat is inderdaad het uitgangspunt van pleegzorg. Pleegzorg wordt geïnstalleerd zodat de ouders aan hun situatie kunnen werken. Voor sommigen is het een verloren zaak en zal een terugkeer nooit mogelijk zijn, maar dan gaan we hun mogelijkheden bekijken en de situatie optimaliseren.

Ouders blijven trouwens basisrechten hebben. Zo mogen ze beslissen in welke taal

en met welke levensbeschouwing het kind wordt opgevoed. En dat is logisch als je bedenkt dat we pleegzorg maar tijdelijk willen installeren.

Het toverwoord is matching?

Ja, matching is cruciaal. Er staan kinderen op de wachtlijst en er zijn pleeggezinnen die geen plaatsing hebben, en dat heeft met matching te maken. Het heeft geen zin om een kind ergens te plaatsen waar het niet zal passen of matchen, want dan weet je dat het fout zal aflopen. Veel is gebaseerd op informatie en daarom vragen we aan iedereen om zo open mogelijk te zijn. We gaan er niet van uit dat elk pleeggezin een kind verdient, nee, elk kind verdient een gezin.

Wie biedt zich zoal aan als pleegzorger?

Dat is even divers als onze maatschappij: koppels, alleenstaanden, holebi's, grootouders ... We hebben twee soorten pleeggezinnen: er zijn netwerkpleeggezinnen en bestandspleeggezinnen. Bestandspleeggezinnen kennen het kind niet op voorhand. Daarnaast hebben we veel netwerkpleeggezinnen. Zij kennen het kind wel. Het zijn vaak de grootouders, tantes, ooms, broers of zussen. Maar het kan ook gaan om burens, leerkrachten, vrienden ...

Er is altijd nood aan pleeggezinnen?

Het zoeken naar pleeggezinnen is een enorme uitdaging. Het heeft geen zin om wervende campagnes gebaseerd op emoties te lanceren, want dat heeft een averechts effect. Ons uitgangspunt is eerder: stap niet zomaar in het avontuur, denk goed na. Je kan niet zeggen: "Ik ga dat eens proberen en lukt het niet, ja ... dan lukt het niet." Want dan heb je weer een hechtingsprobleem veroorzaakt en daar moeten we heel voorzichtig mee zijn.

We spelen dus vooral op maatschappelijk engagement. De voldoening die je krijgt omdat je een kind helpt om groot te worden, omdat je het kansen geeft bij het opgroeien. Tijdens de infosessies vertellen we over de leuke aspecten maar ook over de uitdagingen. En er zijn pleegzorgers aanwezig die echte

Bart Carael,
Pleegzorg Oost-Vlaanderen

Elke Dejaegher,
Pleegzorg Vlaams-Brabant en Brussel

verhalen uit de praktijk vertellen. Zij zijn onze ambassadeurs.

Een mooie hulpverleningsvorm

Elke Dejaegher is al vijftien jaar aan de slag in de pleegzorg voor de regio Vlaams-Brabant en Brussel. Ze werkt voor Opvang, een vrijzinnige pleegzorgdienst die in 2014 mee fuseerde tot een pluralistische provinciale pleegzorgdienst.

Waaruit bestaat je job?

Het grootste deel van mijn job bestaat uit het voorbereiden en screenen van pleeggezinnen. Ik voer gesprekken en geef vorming en infosessies. Mijn andere taak is behandelpleegzorg. Soms gaat het moeilijk op de pleegplaatsing en kan het mislopen. Om dat te voorkomen zijn er extra modules om pleeggezinnen te ondersteunen.

Kan je daarvan een voorbeeld geven?

Een van de modules is ondersteuning bij gehechtheid. Ik film de interactie tussen pleegouders en kind. Aan de hand van kleine opdrachten trachten we te achterhalen wat het pleegkind probeert te zeggen. Daarna analyseren we het gebeuren en geef ik feedback. Door hun vroegere ervaringen zijn pleegkinderen het vaak niet meer gewend om signalen te geven. Ze vragen geen knuffels meer, ze vragen geen hulp of troost meer. En daar moeten we pleegouders voor waarschuwen. Het is niet omdat het kind het niet toont dat de behoefte er niet meer is. Het is niet omdat een pleegkind valt en niet weent dat het geen troost meer nodig heeft. Zo kunnen we het opvoedgedrag van de pleegouder sensitiever maken, zodat die gevoeliger is voor de signalen van het kind en waardoor die beter kan reageren.

Hechting, trauma, gedragsproblemen, dat zijn de grote thema's in de situatie van gedeeld ouderschap?

De kinderen hebben thuis veel meegemaakt. Dat kan gaan van misbruik, verwaarlozing, pedagogische tekorten tot psychiatrische problematieken bij ouders, ziekte, handicap of overlijden. Dat zijn best wel ingrijpende omstandigheden in het leven van het kind. Komt daar nog de beslissing bij om het kind bij andere mensen onder te brengen. Dat is niet voor de hand liggend. Dat zit allemaal mee in die rugzak van het kind.

Maar er zijn mooie succesverhalen?

Uiteraard. Kinderen die zeggen: "Oké, ik voel mij thuis in het pleeggezin en tegelijkertijd kan ik een mooie band met papa of mama onderhouden." Pleegzorg is een heel mooie hulpverleningsvorm, maar is tegelijk kwetsbaar en daarom moeten we ook ondersteuning en bescherming bieden. Pleegouders dienen goed na te denken vooraleer ze eraan beginnen. Het kan lastig zijn, heeft een impact op je als koppel, op je kinderen en je omgeving. Wij bereiden de pleegouders daarop voor. Want duurzaamheid is belangrijk om nieuwe breuken te voorkomen. Het is een puzzel, een uniek maatwerk om ouders en pleegouders mee te krijgen. Dat alles om het voor het kind zo comfortabel mogelijk te maken.

Meer weten?

Pleegzorg: www.pleegzorg.be

Getuigenissen van ouders, kinderen en pleegzorgers vind je via de knop 'Blog' op de website van Pleegzorg.

Levenslust, leven buiten het gezin

Opgroeien is niet altijd vanzelfsprekend

© Joke Goovaerts

Levenslust is gevestigd in een ruim en groen domein met een kinderboerderij: er kunnen zowel kinderen en jongeren met gedrags- en emotionele stoornissen en/of autismespectrumstoornissen terecht als jongeren uit de jeugdzorg, en dat is vrij uniek

Op het domein van Levenslust, gelegen op de grens van Schepdaal en Lennik, in de buurt van Brussel, verblijven ongeveer 150 kinderen en jongeren, vrijwillig of gedwongen, dag en nacht buiten hun gezin. Daarnaast is er ook ambulante of mobiele begeleiding voor 40 jongeren en kinderen. “De meesten hebben er niet voor gekozen om hier te zitten. Belangrijk is dat ze zo gewoon mogelijk kunnen opgroeien met kwaliteitsvolle ondersteuning en zorg”, zegt Joeri Dujacquier.

Joke Goovaerts

Joeri Dujacquier werkt al veertien jaar bij Levenslust. Hij startte er als psycholoog, werd coördinator van de psychologische dienst en sinds november 2021 is hij zorg-directeur. “Het is boeiend werk, het is geen standaardsetting van een therapeut die zegt: ‘Zet je en vertel eens over je problemen.’ Zo werkt het niet bij deze kinderen en

jongeren. Ze zitten vaak emotioneel vast en laten je niet zomaar toe.”

Welke kinderen en jongeren komen er zoal bij Levenslust terecht?

We zijn een voorziening voor jongeren binnen het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, het VAPH. Het gaat om

jongeren met gedrags- en emotionele stoornissen. Vaak is er ook sprake van ADHD, reactieve hechtingsstoornis, autisme of een licht mentale beperking. Het doelpubliek van onze voorziening valt zowat tussen het VAPH en de jeugdzorg. Dat is vrij uniek. Bij jeugdzorg moet je vooral denken aan jongeren die door het thuismilieu in de problemen

komen of door hun eigen gedragsproblemen. Om diverse redenen verkeren ze in moeilijke opvoedingssituaties.

De meeste kinderen en jongeren verblijven hier dag en nacht. Residentiële hulp, zoals dat heet.

Dat is het grootste deel van hen. We hebben veertien leefgroepen, en daarnaast zijn we een multifunctioneel centrum. Kinderen en jongeren kunnen hier zeven dagen op zeven terecht, maar ook deeltijds of voor alternatieve trajecten.

Zo hebben we een dagbesteding met verschillende ateliers voor jongeren die om een of andere reden niet voltijds naar school kunnen. Vaak zijn die schoolmoe. Ze kunnen er beslissen om niets te doen, maar ook dat gaat vervelen. Bedoeling is dat ze uit zichzelf in beweging komen en aanvoelen: ah, dat kan ik ook. De dagbesteding is erop gericht om ervaringen op te doen om hun zelfbeeld te herstellen.

Daarnaast is er naschoolse opvang, vooral voor lagereschoolkinderen. Dat is extra ondersteuning voor ouders die dat nodig hebben bij de opvoeding van hun kind.

Hier zijn kinderen van 6 tot 18 jaar?

Onze erkenning loopt van 6 tot 18 jaar, maar we gaan ook verder dan 18. Tot aan de leeftijd van 22 jaar kunnen we nog heel intensief werken. En zelfs tot 25 jaar. Dat is meestal met jongeren die hier al een heel traject hebben afgelegd en die ondersteuning nodig hebben om de stap naar zelfstandigheid verder te zetten. We begeleiden ze op de woon- en arbeidsmarkt en werken eveneens aan hun zelfvertrouwen.

Ligt het accent op individuele begeleiding of groepsbegeleiding?

Beide. De echte hulpverleningsvorm is de leefgroep zelf, de omkadering, de structuur, het dagritme, de voorspelbaarheid. Elke leefgroep heeft andere accenten. Zo is er een groep in de kinderafdeling die op ontwikkelingsstimulering is gericht. Die kinderen hebben veel ondersteuning nodig bij het zich aankleden, het op orde brengen van hun kast en dergelijke zaken. Ze

hebben structuur nodig en hun dagen zijn voorgeprogrammeerd. Maar we hebben ook leefgroepen met adolescenten bij wie er regelmatig agressieproblemen zijn, zowel tegenover begeleiders als andere jongeren als zichzelf. Dat is een andere manier van werken. In zo'n leefgroep moet je ervoor zorgen dat er ook behandeling mogelijk is en dat de begeleiding het werk kan volhouden om continuïteit te bieden.

Opgroeien in groep is niet altijd vanzelfsprekend? Het is een uitdaging?

Inderdaad, het is een grote uitdaging en als instelling moet je altijd vertrekken van het idee: hoe kunnen we die opvoeding zo normaal mogelijk houden? Zo investeren we in accommodatie en installeren we meer individuele kamers en verschillende ruimtes binnen het gebouw waar de kinderen en jongeren rust kunnen opzoeken. En daarnaast zitten we in een ruim en groen domein met een kinderboerderij. We hebben vaak instroom vanuit het Brusselse waar de sociaal-economische omstandigheden anders zijn: kleinere behuizing, veel stress ...

Ook creativiteit is belangrijk?

De Franse pedagoog Fernand Deligny beschreef de opvoeder als *créateur de circonstances*. Het gaat om de omstandigheden die je probeert te creëren om iemand weer op de rails te krijgen, om iemand zijn of haar verhaal te laten doen.

In dat kader hebben we een kunstproject met Jurgen Massagé, beter bekend als grafitikunstenaar Massi. Hij kent het domein goed, want hij heeft hier zelf gewerkt. Passie binnenbrengen is heel belangrijk. Jongeren werken mee aan het project en dat brengt rust en extra kleur in hun leven. Zo ook met de kinderboerderij. Jongeren zorgen voor de dieren en dat wordt aan leuke activiteiten gekoppeld. Je moet niet alleen de stal uitmesten, maar je kan ook paardrijden. Of je kan samen een pizza maken en bakken in de houtoven. Op dergelijke momenten gaan kinderen makkelijker een band opbouwen.

Hoe anders is het om hier op te groeien?

Voor alle kinderen en jongeren geldt dat het niet leuk is, daar kan je van uitgaan. Iedereen

© Joke Goovaerts

Joeri Dujacquier, zorgdirecteur Levenslust

wil een thuis. De meesten hebben er niet voor gekozen om hier te zitten. Sommigen zijn door een jeugdrechter geplaatst. Bij anderen zijn het de ouders zelf die aangeven dat ze de situatie niet kunnen dragen. Dat heeft zijn impact. We proberen dat te compenseren door hier zoveel mogelijk aanbod te voorzien.

Soms komen kinderen uit heel schrijnende situaties. De begeleiders hebben echt een warm hart voor de kinderen en jongeren. Ze hebben begrip, willen hen vooruithelpen, er voor hen zijn. Ze hebben een luisterend oor en weten maar al te goed dat ze het gezin nooit kunnen vervangen. Het is belangrijk om niet te oordelen, maar om open te staan en het verhaal achter de persoon te kennen.

Wat is je na al die jaren bijgebleven?

Een jongen die zei: "Ah, jij bent de psycholoog, bij jou kom ik niet." Ik liet mijn deur altijd open en wanneer hij passeerde, zei ik: "Als je wil, hier staat een stoel, je kan een glas water drinken." Het was een jongen met een autismeproblematiek in een zware context. Hij was ook op het criminele pad en in de leefgroep was veel agressie. Hij voelde zich snel beledigd door de opvoeders. Maar 'er blijven zijn', het volhouden, luisteren en openstaan heeft geholpen. Ik heb er anderhalf jaar over gedaan om met hem tot individuele gesprekken te komen. Op een gegeven moment is het ijs gaan smelten en hebben we een traject kunnen afleggen.

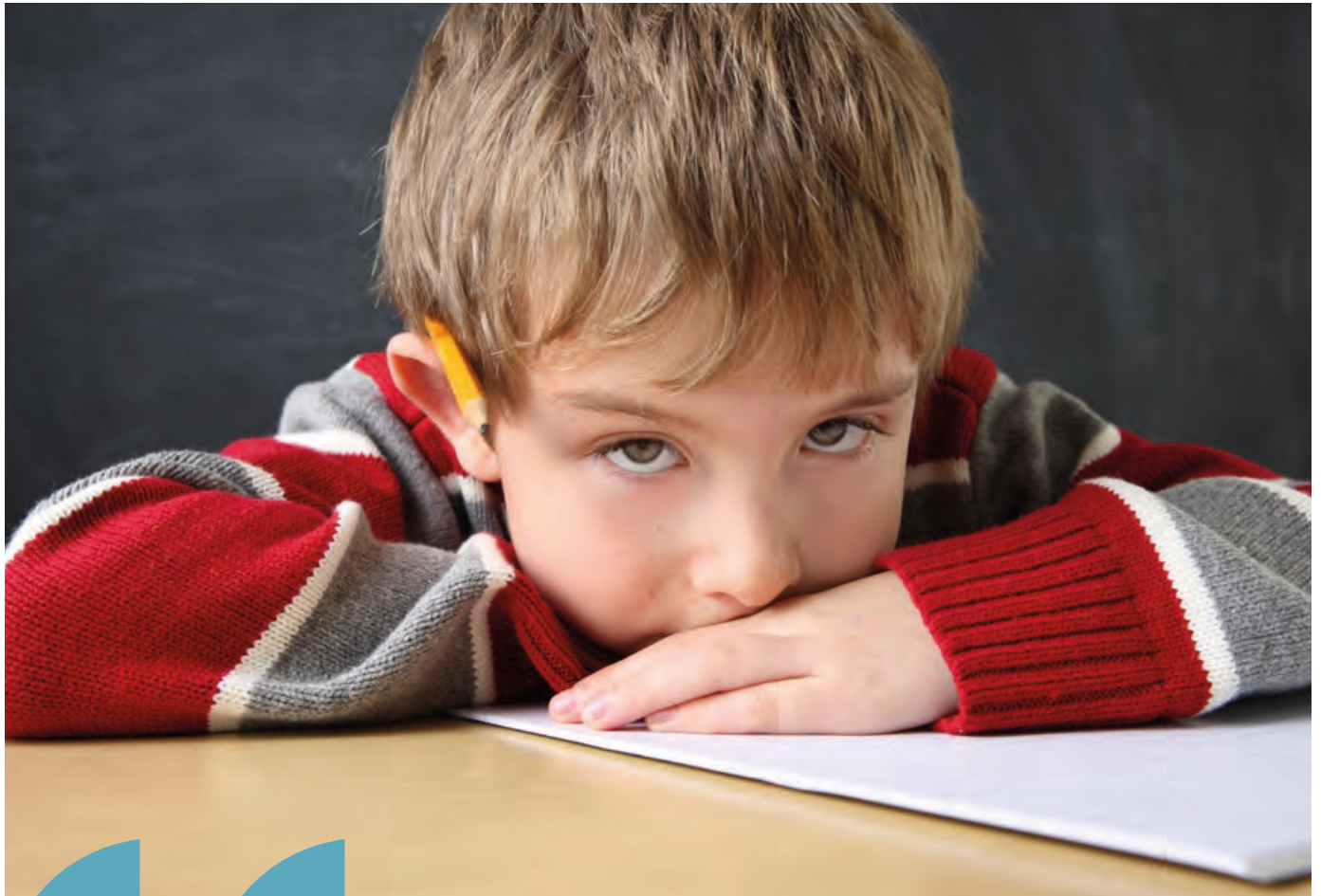
Meer weten?

Levenslust vzw is een vrijzinnige humanistische organisatie met een pluralistische invalshoek:
www.levenslustvzw.be

Voorbij het stereotiepe denken

“Niet iedereen met ASS is Rain Man”

© Shutterstock.com

Een vroege diagnose van autismespectrumstoornissen kan helpen bij de evolutie van kind naar (jong)volwassene: een diagnose geeft inzicht, kan rust brengen en de aanvaarding ten goede komen

“Iedereen krijgt tegenwoordig een label.” Wanneer Lieve Van Hauwaert die woorden hoort, gaan haar tenen krullen. Lieve is ondersteuner in het onderwijs en heeft haar eigen coachingspraktijk waar ze dagelijks kinderen, jongeren en hun ouders begeleidt. Ze is professioneel vergroeid met het thema ASS, wat staat voor autismespectrumstoornis, maar ook in haar eigen gezin leeft ze met een zoon die etiketjes opgeplakt kreeg. Een gesprek over leven met een diagnose.

Nele Deblauwe

Wanneer en hoe is de diagnose van je zoon er gekomen?

Guust is als een gewone baby geboren en heeft tot zijn vijfde een 'normaal' leven gehad. Toen werd er een hersentumor met uitzaaiingen vastgesteld. De behandeling was heftig en tot op vandaag draagt hij er de gevolgen van. Een aantal labels waaronder NAH, niet-aangeboren hersenletsel, en ASS zijn daarvan het gevolg.

Je plaatst normaal tussen aanhalingsstekens?

Wat is normaal? Wat jij als normaal ervaart, is normaal. Het leven met Guust zoals het nu is, is voor ons het nieuwe normaal. Daarom die aanhalingstekens.

Hoe ben je daar als mama mee omgegaan?

Ik herinner me het gesprek met de arts in Leuven nog goed. Ik was totaal niet klaar voor de boodschap die hij me gaf, maar tegelijk ben ik dankbaar voor zijn woorden. Hij zei dat ik Guust moest loslaten zoals ik hem altijd had gekend, dat ik nooit meer gelukkig zou worden als ik vasthield aan hoe hij was. Dat was keihard. Nu geef ik die professor honderd procent gelijk. Als ik terugkijk naar Guust vóór hij ziek werd en ik vergelijk dat met nu, dan kan ik inderdaad niet gelukkig zijn. Ik prentte de woorden van de prof goed in mijn hoofd. Die 19de februari namen we een nieuwe start met onze zoon. Een loodzware dag, een die ons leven totaal op zijn kop zette, en tegelijk een dag waarop wij vierden. Voor ons is 19 februari een feestdag geworden.

Is je interesse voor het thema daaruit gegroeid?

Het zit er al van kindsbeen af in, hoor. *(lacht)* Als begeleider bij de speelpleinwerking koos ik altijd de kindjes die het wat moeilijker hadden. "Zet die maar bij mij, ik ga me over hen ontfemen." Tijdens mijn lerarenopleiding liep ik stage in Zweden. Daar heb ik mijn eindwerk gemaakt over kinderen met speciale zorgnoden en hoe het Zweedse schoolsysteem met hen omgaat. Na mijn opleiding ben ik meteen in het buitengewoon onder-

wijs gestapt. Ik dacht: we zien wel of dat iets wordt. Ik voelde er al snel hoe mijn hart sneller slaat voor kinderen die het om een of andere reden lastig hebben.

Nu geef je geen les meer?

Nee. Ik heb vijftientwintig jaar met hart en ziel in het buitengewoon secundair onderwijs gewerkt. Ik was op een punt aanbeland dat ik mijn horizon wilde verruimen en wilde nagaan wat ik nog méér kon betekenen. Ik volgde bijkomende opleidingen, waaronder de bachelor-na-bachelor Zorgverbreding en Remediërend Leren en het postgraduaat Autisme. Daarna werd ik ondersteuner in het gewoon onderwijs. Daarnaast begon ik mijn eigen praktijk als autismecoach. In mijn professionele context kan ik me - door wat er met Guust is gebeurd - veel makkelijker inleven in wat het betekent om zo'n diagnose voor je kind te krijgen. Ik weet wat dat als ouder met je doet.

Merk je dat er ouders zijn voor wie de diagnose uit de lucht komt vallen, voor wie die totaal nieuw is?

Absoluut. Er zijn veel kinderen met een diagnose. Wat mij daarbij opvalt: als ouders dat label kunnen accepteren, dan is dat een enorme stap. Niet alleen voor hen, maar vooral voor het kind. Ik hoor ouders soms zeggen: "Ze gaan het maar moeten leren, we gaan er een beetje harder mee zijn." Dan stel ik me de vraag of ik met dat kind aan de slag moet of prioriteit moet geven aan het begeleiden van de ouders.

Onze maatschappij ziet niet graag labels?

Wanneer iemand een bril draagt, dan stellen we ons daar geen vragen bij. Niemand vraagt om die bril eventjes af te zetten, omdat het stoort dat je die draagt. Dergelijke zaken zijn helemaal ingeburgerd. Die bril is nodig, want die persoon ziet niet goed, punt. Iemand die nood heeft aan structuur en duidelijkheid krijgt daarentegen vaak opmerkingen. "Ja, zeg! Met die kan je niet werken, hè, en het moet altijd zo precies zijn!" Ik vind dat jammer. Eigenlijk kijken we beter naar wat iemand nodig heeft, ongeacht of dat gaat over

Lieve Van Hauwaert, ondersteuner in het onderwijs en individuele coach

slecht zien of ASS hebben of ADHD of ... Wanneer we aan persoonlijke noden tegemoetkomen, dan gaan heel wat ergernissen vanzelf verdwijnen.

Zijn onze onderwijs- en maatschappijstructuren te strikt?

Er dient zeker verder aan de structuren gesleuteld te worden. Wie een zichtbare beperking heeft, wordt nooit in twijfel getrokken, daar komt de zorg vanzelf. Zo wordt er bijvoorbeeld terecht voor een rolstoel gezorgd voor iemand die niet kan stappen. Daar kijkt niemand vreemd van op, niemand stelt zich de vraag of die rolstoel nodig is. Als de beperking niet zichtbaar is, zoals bij ASS of ADHD, bots je vaak op een muur van onbegrip. "Het is weer niet raar, nóg een ouder met een onrealistisch beeld van zijn of haar kind." Een etiketje zorgt voor weerstand. Onze maatschappij accepteert labels slechts moeizaam, er is weinig erkenning voor. Ik hoor mensen vaak zeggen: "Iedereen heeft tegenwoordig autisme." Of ook: "We kunnen allemaal moeilijk stilzitten." Dat zijn doodoeners waar ik weinig energie in steek. Die mensen weten niet waarover ze spreken.

Waar in zit voor jou de meerwaarde van professionele ondersteuning?

Als je kind een 'normaal' traject loopt, dan kan je daarover spreken. Ouders vertellen trots over hun kroost, hoe goed het gaat op school, wat de kinderen in hun vrije tijd doen, en hoeveel vriendjes ze hebben. Die gesprekken zijn beleefdheidspraatjes, want zodra je

Het is belangrijk om een diagnose aan het kind te communiceren en om daarbij vooral de sterke punten in de verf te zetten: mensen met ASS of ADHD bijvoorbeeld zijn vaak uiterst creatief, ze kunnen vindingrijke oplossingen voor problemen bedenken

daarvan afwijkt, vind je vaak geen gehoor meer. Voor kinderen met een etiket én hun ouders wordt de wereld een stukje kleiner, want niet iedereen kan of wil begrijpen wat een diagnose inhoudt. In mijn coachingspraktijk probeer ik kinderen en ouders weer in hun kracht te zetten, en vertel ik hen dat het oké is om van de norm af te wijken.

Is het belangrijk om een diagnose aan het kind te communiceren, en wat vertel je dan?

Je mag niet verzwijgen hoe een kind functioneert of denkt. Een label mag geen taboe zijn. Vaak weten kinderen heel goed dat er iets aan de hand is, dat ze anders zijn. Ze hebben op school over ASS, ADD, ADHD, DCD... gehoord en ze komen soms zelf tot een conclusie. Ik vind het belangrijk om in het contact met het kind vooral de sterke punten in de verf te zetten, want er zijn ook voordelen aan een diagnose. Mensen met ASS of ADHD zijn meestal uiterst creatief. Hun brein functioneert anders, ze kunnen heel vindingrijke oplossingen voor problemen bedenken. Eigenlijk is een etiketje gewoon een stukje van je persoonlijkheid en zodra je daar inzicht in krijgt, leer je wie je bent als mens. Dat is ontzettend waardevol.

Hoe vroeger de diagnose, hoe beter?

Als je voortdurend naar jezelf moet zoeken, niet weet wie je bent, of waar dat 'anders zijn' vandaan komt, als je je gevoelens niet begrijpt, of door anderen niet goed wordt begrepen, dan zorgt dat voor onrust.

Een vroege diagnose kan die onrust ombuigen en kan helpen bij de evolutie van kind naar (jong)volwassene. Ik heb geen wetenschappelijk onderzoek gedaan, maar ik merk dat een combinatie van kennis over de aandoening én cognitieve vaardigheden om die aandoening te compenseren, helpend kan zijn. Kennis geeft inzicht en kracht, en daarom pleit ik voor een vroege diagnose. Wanneer een kind pas in het secundair onderwijs wordt gediagnosticeerd, dan wordt het vaak ingewikkeld. Het aanvaardingsproces is dan een stuk complexer, en ook de transfer naar het hoger onderwijs of naar een werksituatie verloopt moeilijker.

Er wordt steeds vroeger onderzoek gedaan naar moeilijkheden bij kinderen. Hoe komt dat en hoe zie je dat evolueren?

Eerlijk? Ik weet het niet. Ons systeem heeft die labels nodig. Geen diagnose betekent geen zorg. Wat we niet kunnen benoemen, maakt ons onrustig.

Hoe maken mensen die anders zijn, connectie met onze maatschappij die niet aan hen is aangepast?

Dat is ontzettend lastig. Met inleefsessies probeer ik duidelijk te maken hoe het eraan toegaat in het hoofd van iemand met een label, maar eigenlijk kunnen wij dat nooit écht ervaren. Zo'n inleefsessie duurt een uur, maar stel je voor dat je 24 uur per dag en 7 dagen per week ervaart wat het is om anders te zijn in deze wereld.

Dat moet verschrikkelijk zijn. Ik vind het ongelooflijk om te zien hoe intens veerkrachtig de kinderen en jongeren zijn die ik begeleid. Ze proberen er elke dag opnieuw het beste van te maken, ijveren constant om mee te draaien en passen zich continu aan om in onze samenleving geaccepteerd te worden. Wie met een diagnose leeft, heeft volgens mij per definitie een sterke persoonlijkheid. Dat neemt natuurlijk niet weg dat er ook kinderen en jongeren zijn die heel diep zitten, die bijkomende problemen hebben.

Is een label een snelweg naar psychische klachten?

Soms wel, ja, helaas. De druk van onze maatschappij is enorm. Onze blik wordt nauwer in plaats van ruimer. Mensen moeten steeds meer doen en kunnen, niet alleen op school, maar ook in een werkcontext. Het is ongelooflijk hoe hoog de lat ligt. Wij hebben het al moeilijk, maar voor mensen met een diagnose, die met een stevige rugzak door het leven moeten, is het dubbel zo complex. Daar mogen we onze ogen niet voor sluiten.

Hoor ik een pleidooi voor meer empathie en mededogen?

Zeker. En toch geloof ik dat als je geen empathisch vermogen hebt, je dat ook niet kan aanleren. Je moet ermee geboren zijn. Het is zoals met die labels, het maakt deel uit van je persoonlijkheid.

Gezegd

“Het streven naar waarheid en schoonheid is een activiteit waarbij we in ons hele leven kind mogen blijven.”

- Albert Einstein, Duits-Zwitsers-Amerikaanse natuurkundige.

“Opvoeding van de geest zonder opvoeding van het hart is geen opvoeding.”

- Aristoteles, Griekse filosoof.

“Opvoeding is georganiseerde verdediging van de wereld der volwassenen tegen de jeugd.”

- Mark Twain, Amerikaanse schrijver.

Leren van kinderen

Volgens een boutade over opvoeden zouden ouders hun kinderen opvoeden tot een bepaalde leeftijd en vanaf dan zou het aan de kinderen zijn, ondertussen jongvolwassenen, om hun ouders op te voeden. Het bewustzijn en denken van kinderen kan hoe dan ook tot inspiratie strekken voor de volwassen levenshouding.

Kinderhersenen beschikken namelijk over meer zenuwbanen en vertonen meer connectiviteit. Onder meer de prefrontale cortex - het gebied dat vooral een rol speelt bij inhibitie of remming waardoor andere hersendelen minder actief worden en we ons beter kunnen concentreren - komt in verhouding tot andere gebieden veel langzamer tot rijping.

Dat maakt dat kinderen uitmunten in creativiteit, want daarvoor moet je net zoveel mogelijk opties onderzoeken en openstaan voor alle mogelijkheden, ook de minst voor de hand liggende. Ben je op zoek naar een creatieve oplossing voor een bepaald probleem, leg het dan ook even aan een kind voor ...

Geïnteresseerd? Lees meer in *De kleine filosoof. Wat het kinderbrein ons vertelt over waarheid, liefde en de zin van het leven* van Alison Gopnik.

Leestip

Met haar boek *Mild ouderschap* wil Nina Mouton ouders inspireren om hun eigen zoektocht in het ouderschap vorm te geven. Volgens de auteur is namelijk niets vermoeiender dan vastzitten in een ouderschapstijl die niet bij je past en die je voortdurend doet twijfelen.

Geen nood aan een handboek, maar wel aan een dosis empowerment? Dan is dit misschien een boek voor jou.

Bert Goossens en Christophe Van Waerebeke

Kinderrechten

Het Kinderrechtenverdrag werd op 20 november 1989 door de Verenigde Naties aangenomen. Daarom ook is het jaarlijks op 20 november Internationale Kinderrechtendag. Bijna alle landen van de wereld hebben het Kinderrechtenverdrag ondertekend en bekrachtigd. In België kreeg het verdrag begin 1992 kracht van wet. Het geldt voor iedereen die minderjarig - jonger dan achttien - is.

Welke van onderstaande rechten zijn volgens jou kinderrechten?

- a. Recht op veilig drinkwater.
- b. Recht op een eigen mening.
- c. Recht op privacy.
- d. Recht om eigen vrienden te kiezen.
- e. Recht om te spelen en te rusten.
- f. Alle bovenstaande antwoorden zijn kinderrechten.

Antwoord: f.

De volledige tekst van het Kinderrechtenverdrag, alle 54 artikelen, vind je op de website van Unicef: www.unicef.be

Bildung

Er zijn woorden die zich niet laten vertalen: het Duitse 'Bildung' is daar een voorbeeld van. De term werd ontleend aan de Duitse filosoof, taalwetenschapper en staatsman Wilhelm von Humboldt (1767-1835). Bildung is "de vorming tot zelfstandige, vrije en goede persoonlijkheden met gevoel voor geschiedenis en cultuur", aldus de online encyclopedie Wikipedia.

Bildung is gericht op een algemene ontplooiing van alle menselijke kwaliteiten, waaronder het ontwikkelen van vermogens tot moreel oordelen en kritisch denken. Het vormt dan ook een 'humanistisch' ideaal.

Een bildungsroman is een psychologische roman die verhaalt over de geestelijke ontwikkeling van de protagonist tijdens de overgang van jeugd naar volwassenheid, wanneer de bewustwording van de eigen identiteit en rol in de wereld zich doorgaans ontwikkelt.

VUBorkest

o.l.v. Jurgen Wayenberg

ABRACADABRA

Solist: Halewijn Wayenberg (hobo)

Woord: Yoeri Lewijze / Ingrid Vanruten

Danse Diabolique | Josef Hellmesberger, Jr.

Legacy - Concerto for Oboe | Oscar Navarro

L' apprenti Sorcier | Paul Dukas

Classical Music Abbreviated | Rainer Herch

Symfonie No.1 - Hope | Kevin Houben

The Witches of Eastwick | John Williams

The Nightmare before Christmas | Danny Elfman

Ice Age: The Meltdown | John Powell

Bezoek voor info en tickets (vanaf oktober) :

vuborkest.vub.be

concerten@vub.be

Tickets € 15 / € 10 (kassa € 20 / € 15)

BRUSSEL - zondag 20 november - 15u
AULA VUB Etterbeek, Pleinlaan toegang 13

BORNEM - zondag 27 november - 15u
CC Ter Dilft, Sint-Amandsesteenweg 41-43

BREDENE - zaterdag 3 december - 20u
Eventcentrum Staf Versluys, Kapelstraat 76

GENT - zondag 4 december - 15u
De Bijloke, Jozef Kluyskensstraat 2

GENK - zondag 11 december - 15u
CC C-Mine, Wilde Kastanjelaan 11

Met de steun en/of de medewerking van deMens.nu en haar lidorganisaties met i.h.b. Oudstudentenbond VUB, Vermeylenfonds, Willemsfonds, Humanistisch Verbond, Mensen & Wetenschap (UPV), Verder VLC's en VOC's, huizenvandeMens, Instellingen Morele Dienstverlening, Vrijzinnig West-Vlaanderen, VC De Fakkel, Geuzenhuis Gent, Muziekcentrum de Bijloke, HV Mechelen samen met HV Willebroek, Genkse Humanisten, Vrijzinnig Limburg, Oudstudentenbond VUB, Erasmushogeschool Brussel, UZBrussel, Vriendenkring Personeel VUB / EhB / UZBrussel, Dienst Cultuur VUB.

WETENSCHAPPELIJK
STEUNFONDS

VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Doe een gift en garandeer het voortbestaan
van VUBorkest! Op rekeningnr. VUB
BE51 0013 6779 3562
met als mededeling
' GIFT37 '

Kurt Van Eeghem

Kurt Van Eeghem is presentator, acteur en schrijver

De poppetjes in de juiste volgorde

© Isabelle Pateer

Af en toe vragen 'de media' in een van hun vele hoedanigheden mij om mijn licht te laten schijnen over wat die dag/week/maand het volk beroert. Het kan een akkefietje zijn zoals 'Margriet Hermans wint de Zomerhit' of 'Niels Destadsbader verdient scheppen geld bij de VRT'. Tot daaraan toe. Maar het gebeurt dat een veelgeplaagde scribent, na het kaal bijten van een resem potloden, toch wel bij mij terechtkomt voor echt maatschappelijke problemen. Met een vreemde kronkel behept, denkt hij of zij dat ik het verlossende Orakel van Delphi kan zijn, van wie een definitieve 'quote' mag worden verwacht.

Helaas, driewerf helaas, verwijs ik de journalist in kwestie meestal door naar experts die op de hoogte zijn van, ik zeg maar wat, scheurtjes in de kerncentrales of een desastreuze ontwikkeling in het visbestand van onze Noordzee. Dat ik al eens Doel heb bezocht en toevallig in Zeebrugge werd geboren, stelt me niet in staat om adequate antwoorden te verzinnen. Toch blijft men hardnekkig dergelijke vragen stellen omdat ik decennialang in diezelfde media - in 'het huis van vertrouwen' nog wel - bij het meubilair hoorde, want in die kringen denkt men al gauw: een bekende naam over Doel, altijd bingo.

Ik onthoud mij trouwens niet immer van commentaar. Als het onderwerp mij na aan het hart ligt - klassieke muziek in al haar hoedanigheden, de ontleding van onze kinderen, het gebrek aan fantasie in de media, om er maar enkele te noemen - zal ik de kwestie graag voorzien van een prikkelende reactie. Maar even vaak stuur ik de redacteur wandelen na het suggereren van een 'hopelijk' deskundig alternatief.

Onlangs was het weer prijs en kreeg ik de 'containervraag' van deze nog jonge eeuw op mijn nuchtere maag geserveerd. Ik zou net aan mijn ontbijt beginnen toen een krant me naar de allesomvattende quote over de oorlog in Oekraïne vroeg. Met een klein volkoren en een

botervlootje in de ene hand en mijn mobieltje in de andere maakte ik diets dat je voor een dergelijk wereldprobleem best te rade gaat bij historici, filosofen, ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie of de directeur van de militaire school, maar zeker niet bij mij.

Nu had ik even daarvoor een doorwrocht opiniestuk gelezen waarin een zeer geleerde filosoof met wijd uitlopende zinnen de stelling verdedigde dat Europa de oorlog compleet verkeerd had aangepakt. We hadden ons laten meeslepen in een agressie, zei de pacifist van dienst, daar waar we eerder een vredelievende rol konden vervullen. Hij pleitte voor praten, onderhandelen en verzoenen in plaats van voor de actieve steun aan de oorlogsmachine die opgang maakte. Ik was het er helemaal mee eens.

Een dag later viel een opinieweekblad in de bus met op de flap een voortreffelijke historica en eronder de zin: "Sommige oorlogen moeten misschien gewoon gevoerd worden." Na het lezen van het interview was ik voor de volle honderd procent overtuigd van haar stelling. Vooral de bewering dat we niet mogen aanvaarden dat elk land naar believen kan worden opgeslokt door een buurland dat toevallig groter en machtiger is, trok me over de brug. Om mij helemaal naar de overkant te helpen, las ik haar uitleg: dan zeggen we dat de internationale rechtsorde niet bestaat en dan geven we de hoop op dat de wereld ooit beter kan worden. Daar had ik niet van terug. Ik was het er helemaal mee eens.

Zo veranderde ik binnen de vierentwintig uur van mening. Eerst was ik, als kind van de jaren zestig, gecharmeerd door het verhaal van Europa als onderhandelaar voor de vrede. Daarna kreeg ik een welgemikte schop onder de kont van een realistische historica die de poppetjes in de juiste volgorde plaatste. Beiden hadden mij doen nadenken en twijfelen. Deskundigheid en tegenspraak hielpen mij verder en leidden mij naar een 'mening'. Maar dat maakt van mij nog steeds geen 'kenner'.

Mensen & Wetenschap

Mensen & Wetenschap vzw doet aan wetenschapsdialoog en -communicatie. De vereniging brengt wetenschap op mensenmaat en doet dat op een verfrissende manier. De participatie van het publiek staat altijd centraal. Want wetenschap is voor iedereen.

Mensen & Wetenschap

Begin 2022 maakte Uitstraling Permanente Vorming vzw plaats voor Mensen & Wetenschap vzw. De focus verschuift van wetenschapspopularisering naar wetenschapsdialoog en -communicatie. Die verschuiving is relevant in een samenleving waarin burgers goed wetenschappelijk geïnformeerd dienen te zijn om hun rol als actieve burger kritisch en constructief op te nemen. Daarnaast is er de uitdaging voor de wetenschappers om hun wetenschappelijke kennis voor diezelfde burger bruikbaar te maken.

Wetenschappers en burgers hebben elkaar nodig. Vandaar dat wetenschapsdialoog en -communicatie de hoekstenen van Mensen & Wetenschap vormen. Met aangepaste methodieken en middelen brengt de vereniging burgers en wetenschappers samen om wetenschappelijke kennis op een laagdrempelige manier te delen en om samen na te denken over de manier waarop die kennis aan een humanistische samenleving kan bijdragen. Mensen & Wetenschap staat voor het delen van die verantwoordelijkheid.

De historische band met de Vrije Universiteit Brussel blijft bestaan. De universiteit wil een stevige vrijzinnige hub uitbouwen. In die ambitie vindt ze in Mensen & Wetenschap een belangrijke partner omdat de programmatie in dialoog met de universiteit tot stand komt. De campus wordt gebruikt als centrale draaischijf waar doelgroepen elkaar ontmoeten en laagdrempelig in contact komen met het aanbod van Mensen & Wetenschap.

De nieuwe vereniging heeft in het Humanistisch Verbond een belangrijke steun gevonden, en is sinds 1 januari 2022 in samenwerking met het Humanistisch Verbond actief. Mensen & Wetenschap

bouwt een nationale werking uit met Brussel als belangrijke experimentele proeftuin. De werking zal inzetten op verschillende doelgroepen en samenwerken met belangrijke wetenschappelijke en sociaal-culturele partners. Daarnaast zal de vereniging lokale kernen en afdelingen faciliteren en stimuleren door met wetenschapsdialoog en -communicatie op de specifieke situatie van steden en gemeenten in te spelen. Op die manier maakt Mensen & Wetenschap in samenwerking met lokale partners wetenschapsdialoog en -communicatie toegankelijk voor iedereen.

Je kan bij Mensen & Wetenschap terecht voor lezingen, debatten en uitstappen 'achter de schermen'. Bedoeling is om zoveel mogelijk mensen bij de workshops te betrekken. De participatie van het publiek staat centraal. Wetenschap is namelijk voor iedereen.

Meer informatie over Mensen & Wetenschap vzw vind je op: www.mensenenwetenschap.humanistischverbond.be en www.facebook.com/MensenEnWetenschap

foto's © Shutterstock.com

Reis naar 2071

Naar aanleiding van de vijftigste verjaardag van de Unie Vrijzinnige Verenigingen vzw blikt deMens.nu niet alleen terug, maar ook vooruit. Toekomstonderzoek dus, om de betekenis van het vrijzinnig humanisme te bevragen en het opnieuw invulling te geven.

deMens.nu

De afgelopen twee jaar organiseerden deMens.nu en het Kenniscentrum Open Time van de Erasmushogeschool Brussel onder de noemer 'Reis naar 2071' zeven toekomstsessies, verspreid over Vlaanderen en Brussel. Aan de hand van wetenschappelijke methodieken gingen de deelnemers tijdens die sessies met elkaar in gesprek over welke toekomst ze als vrijzinnig humanisten verwachten én welke ze wenselijk vinden. Op basis van de data die de sessies opleverden, construeerde het Kenniscentrum Open Time vier scenario's voor de toekomst.

Die scenario's over hoe de samenleving en het vrijzinnig humanisme er in 2071 zouden kunnen uitzien, werden op zaterdag 10 september 2022 tijdens het slotevenement in de Zebrastraat te Gent voorgesteld. Vier scenario's met daaraan gekoppeld vier vragen: Welke plaats rest de mens als technologie de bovenhand neemt? Welk humanisme blijft er over na de instorting van de samenleving? Wat als het vrijzinnig humanisme een maatschappelijke doctrine wordt? Wat als we de wereld echt kunnen veranderen zoals we willen?

Freddy Mortier, voorzitter van deMens.nu: "Hoewel we veel kunnen leren uit het verleden, heeft het weinig zin om erin te blijven hangen. Voorwaarts is de enig mogelijke weg. Maar toch is het belangrijk om te aarden in het hier en nu. Want het is vandaag dat we moeten handelen, opdat we morgen een betere toekomst kunnen verzekeren."

Vrijwilligers

van bij ons

Ze bestaan nog. Mensen die zich belangeloos voor hun medemens inzetten én er nog voldoening uit halen ook. Morele bijstand verlenen of afscheidsplechtigheden verzorgen, ze doen het met een grote gedrevenheid. Frank De Strycker en Heleen Konings, vrijwilligers die al een tijdje in het huisvandeMens Antwerpen meedraaien, vertellen er graag wat meer over.

Denise Odekerken - foto's © Isabelle Pateer

Frank De Strycker

Hoe ben je als vrijwilliger bij het huisvandeMens terechtgekomen? En wat trok je erin aan?

Als kind was ik al geïnteresseerd in vrijzinnigheid. De lessen zedenleer prikkelden mijn nieuwsgierigheid. Ik had gelukkig goede leerkrachten. Na mijn pensionering kwam er een einde aan mijn toenmalige vrijwilligerswerk, en op dat moment besloot ik bij het huisvandeMens aan te kloppen.

Ik wilde aan de slag gaan bij een organisatie waarin ik mijn levensbeschouwing kon terugvinden. Ik had een getuigenis gehoord van een medewerker van het huisvandeMens en die boeide mij enorm. Ik wilde me er heel graag inzetten en het maakte niet uit op welk gebied. Het enige dat ik zeker níet wilde doen, waren afscheidsplechtigheden. Na een fijn onthaalgesprek en een paar boeiende opleidingen kon ik beginnen.

Wat doe je dan nu als vrijwilliger bij het huisvandeMens?

Afscheidsplechtigheden! In het begin wilde ik me op huwelijksplechtigheden toeleggen, omdat ik dacht dat ik de zware emoties bij afscheid niet zou aankunnen. Maar op een dag bood mijn coach bij het huisvandeMens me aan om toch eens een traject voor een afscheidsplechtigheid mee te volgen: gesprek met de nabestaanden, teksten schrijven, scenario opstellen en uitvoering van de plechtigheid. Toen voelde ik dat het misschien toch wel iets voor mij zou zijn.

Ik waagde het erop en het viel reuzegoed mee. Mijn eerste afscheidsplechtigheid, met klamme handen, verliep naar wens. Ik werd ook goed ondersteund door mijn coach. Nog steeds trouwens. Een telefoontje of mailtje is nooit ver weg. Sporadisch verzorg ik nog wel eens een huwelijksplechtigheid, maar afscheidsplechtigheden liggen me veel beter.

Vind je de thematiek soms niet te zwaar? Hoe zou je mogelijke vrijwilligers over de streep trekken?

Afscheidsplechtigheden verzorgen is helemaal niet zo zwaar als ik had gedacht. Het brengt je ook veel moois. Er wordt vaak gelachen of er worden fijne anekdotes opgehaald. Je kan een betekenisvolle rol in het rouwproces vervullen. Je weet nooit wat je kan verwachten, het is niet altijd eenvoudig, soms beklievend, maar steeds boeiend. En uiteraard is de dankbaarheid van de nabestaanden onbetaalbaar. Ik verzorgde nu al meer dan honderdvijftig plechtigheden en die dankbaarheid, daar doe ik het voor. Het is de beste motivatie.

Vrijwilliger worden bij een huisvandeMens?

De keuzemogelijkheden voor vrijwilligerswerk binnen deMens.nu zijn groot. Of je jong bent of al wat ouder, veel tijd hebt of maar een paar uurtjes, of je plechtigheden wil verzorgen of administratief talent hebt ... je helpende handen zijn steeds welkom. Als vrijwilliger word je deskundig gecoacht en krijg je heel wat vormingsmogelijkheden.

Voor meer informatie kan je terecht in een huisvandeMens in je buurt. Adressen en contactgegevens vind je op de achterflap van dit magazine. Of online op: www.deMens.nu

Je kan ook mailen naar info@deMens.nu of intekenen via de website op: www.deMens.nu/vrijwilligers

Wil je aan de slag als vrijwillig moreel consultant in een woonzorgcentrum of een ziekenhuis, neem dan een kijkje op de website van Ik wil praten van Stuurgroep Morele Bijstand vzw: www.ikwilpraten.be

Heleen Konings

Hoe kwam het huisvandeMens op jouw pad?

Ik las een online vacature van Ik wil praten. Ik dacht meteen: daar ben ik goed in. Ik ben ervan overtuigd dat veel mensen een luisterend oor kunnen gebruiken en het is heel fijn om hen dat te bieden. Ik heb gesolliciteerd en het voelde meteen goed. Ik kwam in een professionele en betrouwbare organisatie terecht waar ik goed werd opgeleid en ondersteund.

Wat doe je precies als vrijwilliger?

Als mensen met een hulpvraag of probleem zitten of in een moeilijke situatie zijn verzeild, en ze willen graag een gesprek, dan ga ik daarop in. De thema's waarmee ze bij het huisvandeMens aankloppen, zijn erg divers en dat maakt het net zo interessant. Ik ga ook sporadisch - voor de organisatie Ik wil praten - naar een woonzorgcentrum om mensen te begeleiden. Onlangs begeleidde ik een vrouw die niet meer kon spreken. Ze had een boeiend leven achter de rug en we keken samen naar foto's en boeken. Ook al begreep ik haar niet, toch kon ik ruimte voor al haar emoties maken.

Waarom is dat werk voor jou betekenisvol?

Alles wat het leven moeilijk en zwaar maakt en waar mensen mee zitten, interesseert mij. Tegelijkertijd heb ik een positief wereldbeeld en een hoopvol perspectief. En zo kan ik mensen een beetje verlichting brengen. Ik help hen om in verbinding met zichzelf te gaan. Als ik mensen kan raken, dan betekent het dat zij even niet meer alleen zijn. Dat is enorm belangrijk. Zo'n gesprek is altijd aangenaam en gaat vanzelf. Ik kijk uit naar elk gesprek.

Waar vinden de gesprekken plaats?

Ik doe bijna altijd wandelgesprekken in een park of een bos. Daarmee ben ik tijdens de coronaperiode begonnen. Het is minder

indringend, stiltes vallen natuurlijker en het is gewoon heel fijn door de aanwezigheid van de fauna en flora. Een gesprek duurt dan soms wel twee uur, maar je merkt het niet, want de tijd vliegt voorbij.

Zou je mensen aanraden om voor het huisvandeMens aan vrijwilligerswerk te doen?

Zeker, want het is een ideale organisatie voor vrijwilligers. Je voelt je een deel van het geheel, je wordt geruggensteund en je kan altijd vragen stellen. Vrijwilligers staan er niet aan de zijlijn. Ze tellen echt mee, er wordt oprecht naar hen geluisterd. Ook het fijne aanbod aan opleidingen en workshops is een enorme meerwaarde.

Een bank vooruit

Leerkrachten niet-confessionele zedenleer over hun vak

Naam: Kiki Engels.....

Aantal jaren voor de klas: 8.....

School: Gemeentelijke Technische Tuinbouwschool Merchtem.....

Studierichtingen: BSO en TSO.....

Jaren: 3de tot en met 7de.....

Hoe breng je het thema zelfbeschikkingsrecht van jongeren aan in de lessen niet-confessionele zedenleer?

In een van mijn lessenreeksen ga ik samen met de leerlingen op zoek naar de betekenis van geluk. We bekijken er de wetenschappelijke, filosofische en sociaal-culturele aspecten van. Als antwoord op de inleidende vraag 'Wat betekent geluk voor jou?' staat vrijheid vaak in de top drie. Op de vraag 'Wat is vrijheid dan voor jou?' geven leerlingen in eerste instantie vaak antwoorden als: doen wat ik wil, beslissen over mijn eigen leven, mijn zin doen. Dat is voor mij als leerkracht niet-confessionele zedenleer (ncz) de aanzet tot verdieping van het thema.

Vrijheid, het recht op zelfbeschikking, is een mensenrecht en een belangrijke waarde in het vrijzinnig humanisme. Een bijna vanzelfsprekendheid in onze samenleving, maar dat was en is lang niet overal zo. Het thema kan aan de hand van veel onderwerpen geconcretiseerd worden: euthanasie, abortus, vrijheid van meningsuiting, van levensbeschouwing, van seksuele geaardheid. De keuze van het onderwerp laat ik bijna altijd van de actualiteit afhangen.

Het is een interessante uitdaging om 'het doen wat ik wil' van jongeren te verruimen, te verdiepen. Wat is de zin en onzin van regels en reglementen? Waar ligt de grens van zelfbeschikkingsrecht? Waar eindigt mijn vrijheid? Waar begint de vrijheid van een ander? Hoe maak ik de juiste keuzes in mijn leven? Welke opties heb ik? Heb ik ergens voldoende kennis over om een bewuste keuze te maken? En kan ik begrip voor andere visies opbrengen? Recht op zelfbeschikking, vrij zijn, houdt ook verantwoordelijkheid in: voor mijn eigen keuzes, voor mijn naasten, voor de samenleving.

Zelfbeschikkingsrecht is naast heel wat andere thema's een dankbaar onderwerp om jongeren in hun groei naar volwassenheid te begeleiden. De lessen ncz - naast de andere levensbeschouwelijke vakken - zijn de uitgelezen plaats met ontelbare mogelijkheden om aan persoonlijkheidsvorming bij leerlingen te werken. Er is meer ruimte dan in andere vakken om levenservaringen uit te wisselen, ondoordachte uitspraken van leerlingen te verdiepen, te oefenen in het onderbouwen van meningen en argumenten, kortom, om aan opvoeding te doen.

In elke lesgroep is het zoeken naar de beste manier om leerlingen te bereiken, maar jongeren aanzetten tot zelfreflectie en kritisch nadenken, tot het maken van bewuste keuzes is mijn drijfveer. Erg motiverend zijn de momenten in de klas waarop ik duidelijk merk dat ik leerlingen raak, hen wakker schud en - al is het maar even - de diepe grond van stille waters kan zien.

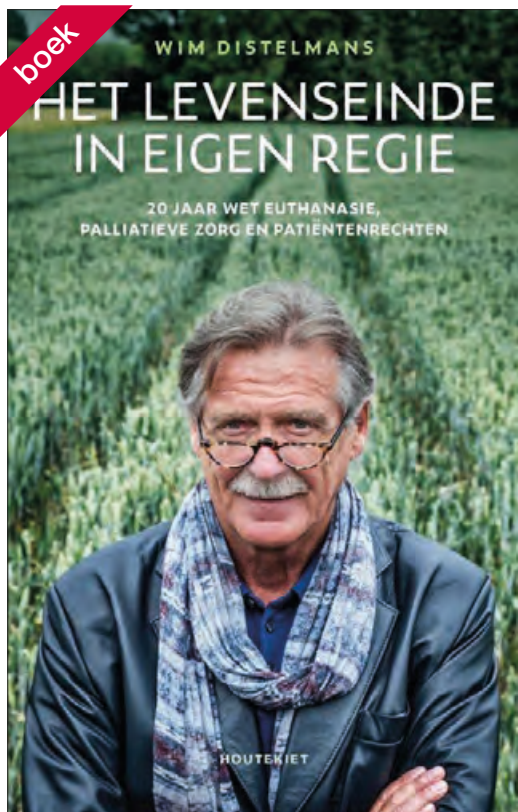
© De Puzzelaar

	7	9			1	4	3	5
	2							
		4		5		2		
3	9	1						
6				3		8	4	
			1					
					2	5		
4					7		6	
					6	7		9

De winnaars ontvangen elk het boek *Lijf-elijk anders* van Hilde Braet.

© De Puzzelaar

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----

Het levenseinde in eigen regie

20 jaar wet euthanasie, palliatieve zorg en patiëntenrechten

Wim Distelmans

Houtekiet, 2022

ISBN 978 90 8924 491 8

Wim Distelmans, oncoloog en professor in de palliatieve geneeskunde, blikt terug en analyseert een hele reeks aan invalshoeken op het recht op waardig sterven; een lichte focus op wetenschap, politiek en cijfermateriaal wordt omkaderd door de menselijke kant van het verhaal

“De kunst om goed te leven en de kunst om goed te sterven is dezelfde.” Met dat citaat van de Griekse filosoof Epicurus opent Wim Distelmans, oncoloog en professor in de palliatieve geneeskunde aan de Vrije Universiteit Brussel, zijn terugblik op twintig jaar euthanasiewetgeving. In zijn boek *Het levenseinde in eigen regie* analyseert hij een hele reeks aan invalshoeken op het recht op waardig sterven. Een lichte focus op wetenschap, politiek en cijfermateriaal wordt omkaderd door de menselijke kant van het verhaal. Verwacht je niet aan een academisch werk, maar eerder aan een persoonlijk relaas van Distelmans' strijd voor de rechten van de patiënt.

Het was op 16 mei 2002 dat de euthanasiewet in de Kamer van Volksvertegenwoordigers werd goedgekeurd. Meteen vestigt Distelmans onze aandacht op twee andere belangrijke wetten die ettelijke weken later werden gestemd: de wet op de palliatieve zorg, op 14 juni, en de wet betreffende de rechten van de patiënt, op 22 augustus. Twee wetten die volgens de auteur dan wel minder spectaculair ogen, maar even relevant en fundamenteel zijn.

“De mens is in 2002 eindelijk regisseur van zijn leven geworden, en dan vooral van zijn levenseinde. Het is niet langer de arts die vanuit

alwetendheid - en niet zelden vanuit zijn ivoren toren - wikt en beschikt. De patiënt is baas. Ú.”

Twintig jaar later besluit de persoon die aan de wieg van die wetgevingen stond, een stand van zaken van de drie ethische wetten te geven. Hij blikt terug op de afgelopen twee decennia en neemt de vrijheid om zijn eigen verhaal erdoor te verweven. Dat persoonlijke verhaal is helemaal op zijn plaats, want wie anders kan beter de menselijke kant belichten dan de man die al ruim voor 2002 de voornaamste gespreksleider is als het om het recht op waardig sterven gaat.

Trouw aan zijn credo ‘leg het in menselijke taal uit’, blijft Distelmans volledig weg van jargon en droge wetenschappelijke taal die door artsen vaak wordt gehanteerd. Wie toch de meer juridische kant van de zaak wil bekijken, kan dit boek ook als naslagwerk gebruiken. Het laatste kwart van het boek bestaat namelijk uit de integrale wetteksten zoals hij nu, in 2022, in het wetboek beschreven staat.

Is het nu in 2022 allemaal tiptop in orde met de patiëntenrechten als het om waardig levenseinde gaat? Absoluut niet. Hoewel we op dat vlak tot de wereldtop behoren, zijn we er nog niet volgens professor Distelmans. Het feit dat

er nog steeds geen werk is gemaakt van de voorafgaande wilsverklaring bij dementie, leidt tot schrijnende taferelen.

Maar ook de ‘gevestigde waarden’ zijn minder gevestigd dan we dachten. Denk daarbij vooral aan het proces rond Tine Nys, de vrouw die in 2010 op 38-jarige leeftijd euthanasie liet uitvoeren wegens uitzichtloos psychisch lijden. Twee artsen en een psychiater werden beschuldigd van doodslag met verzwarende omstandigheid van vergiftiging, wat in theorie tot een levenslange gevangenisstraf had kunnen leiden. Hoewel de zaak uiteindelijk ‘goed’ afliep, ging er een schokgolf door het geneeskundige landschap. Veel artsen geven nog steeds aan dat ze bang geworden zijn om euthanasie uit te voeren.

Distelmans besluit met goed nieuws: “Veel moet er niet aan de euthanasiewet gesleuteld worden.” Zijn aanbevelingen kan je in het voorlaatste hoofdstuk lezen, dat vóór de wetteksten.

“Ik moet gewoon weten dat als 't kot ooit echt in de fik staat, dat iemand mij naar de nooduitgang begeleidt”, uit de film *Tot altijd* van Nic Balthazar over de eerste euthanasiepatiënt in ons land, zoals geciteerd in dit boek.

[pk]

Veranderen: methode

Edouard Louis
De Bezige Bij, 2022
ISBN 978 94 031 5161 8

“Er ging geen dag voorbij zonder dat ik dacht, ik moet weg, ik moet weg - dat zinnetje werd een deel van mij.” Schrijver Edouard Louis wil ontsnappen aan zijn verstikkende, racistische, armzalige en gewelddadige jeugd in Noord-Frankrijk waar hij als homo geen makkelijk leven had. Maar hoe doe je dat? In zijn roman *Veranderen: methode* vertelt hij zijn verhaal, zijn odyssee. Hij fileert zijn jeugdjaren, de relatie met zijn ouders en alles wat hij doet om te veranderen. Eddy Bellegueule zal de wereldberoemde schrijver Edouard Louis worden. Ook zijn gelaat, zijn omgangsvormen, zijn lichaam, zijn kennis- en kring ... zullen transformeren. Maar of hij met die nieuwe identiteit dan gelukkiger wordt, is de vraag: “Soms wilde ik in een hoekje gaan liggen, weg van alles, een gat graven, daarin wegkruipen en nooit meer praten, nooit meer bewegen.”

Veranderen: methode is opnieuw autobiografische fictie/non-fictie van Edouard Louis, die in 2014 debuteerde met zijn boek *Weg met Eddy Bellegueule*. Ook nu weer worden we met vlotte, korte zinnen en een vlijmscherpe pen ondergedompeld in een leefwereld van klassen- en tegenstellingen en sociale ongelijkheid.

Wat wij willen

Mijn leven als moeder, vrouw, feminist
Isabel Allende
Wereldbibliotheek, 2021
ISBN 978 90 2845 140 7

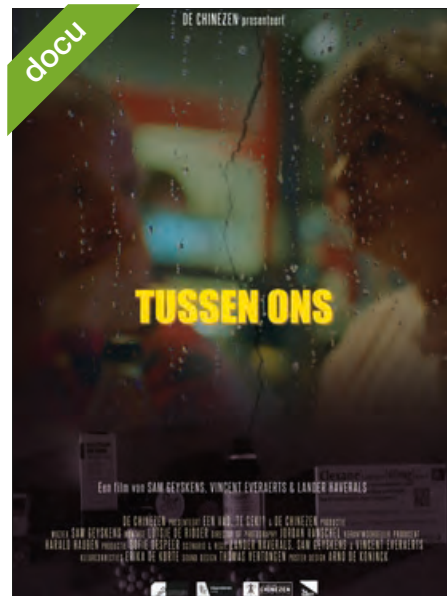

In *Wat wij willen* vertelt Isabel Allende over haar leven en de verschillende rollen die ze opneemt, die van moeder, vrouw, feministe, vriendin ... De titel geeft ook al duidelijk aan waarover ze het wil hebben: wat willen wij, vrouwen? Wie een aantal van haar boeken heeft gelezen, weet dat Allende een verhalen-vertelster pur sang is. Dit keer is het geen fictief verhaal, maar vertelt ze over haar leven, van jongs af aan tot nu, en ze lonkt zelfs even naar de toekomst. In elk hoofdstuk raakt ze andere thema's aan, zoals intrafamiliaal geweld, anti-conceptie, vriendschap, relaties, financiële onafhankelijkheid ...

Het boek lijkt wel enige continuïteit te missen. Het komt geforceerd over, om in ieder hoofdstuk toch maar een zoveelste maatschappelijk probleem te kunnen aankaarten. En de hoofdstukken zijn zo kort - gemiddeld anderhalve, soms slechts een halve pagina lang - dat het verhaal amper op gang lijkt te komen en telkens weer stopt. Inhoudelijk is het werk zeker interessant en zet het aan tot reflecteren. Het geeft stof tot nadenken over de problemen waar vrouwen dagelijks mee te maken krijgen, maar vormelijk laat het toch te wensen over.

Tussen ons

Regisseurs: Sam Geyskens, Vincent Everaerts en Lander Haverals
Land: België - Jaar: 2021 - Duur: 61 min.
Productie: De chinezen i.s.m. VAD en Te Gek!?
Online beschikbaar via: www.dalton.be

“Papa wist niet dat wij wisten dat hij dronk, maar ik en mijn zusje wisten dat wel.” Het is een van de intieme zinnen uit de getuigenis van een meisje in *Tussen ons*. Het meisje vlucht altijd in een boom wanneer haar vader gedronken heeft, want dan is ze bang. Nu hij niet meer drinkt, wil hij het vertrouwen met zijn dochters weer opbouwen. Een moeder is verslaafd aan medicatie, verwaarloost haar kinderen en is nog slechts een schim van zichzelf. Een vader blijft bezorgd om zijn zoon, een ex-verslaafde.

De documentaire brengt drie aangrijpende en openhartige verhalen over wat een jarenlange verslaving met de relaties binnen een gezin doet. Diepe wonden die maar moeilijk helen, vertrouwen dat wordt geschonden, angsten die niet meer weggaan ... Kortom, liefde wordt zwaar op de proef gesteld wanneer er verslaving in het spel is.

De kracht van deze documentaire is dat ze verslaving bespreekbaar maakt. De getuigenissen zijn heel sterk, empathisch en worden mooi in beeld gebracht. Het is de ideale start voor een gesprek over de impact van verslaving. Meer informatie over de impactcampagne i.s.m. VAD en Te Gek!? via info@daltondistribution.be

Nacht van de Vrijdenker

Het filosofiefestival Nacht van de Vrijdenker is terug, op zaterdag 12 november 2022, met als topspreker de Duitse cultuurfilosoof Peter Sloterdijk. Het event heeft plaats in De Vooruit te Gent, van 16.00 tot 23.30 uur.

Na twee edities balanceren met beperkingen, kiezen we dit jaar ten volle voor dat wat de Nacht van de Vrijdenker tot een uniek ideeënfestival maakt: een mix van toonaangevende internationale en binnenlandse denkers. Debatten, panelgesprekken en lezingen over de belangrijkste uitdagingen en vraagstukken van het moment.

De Nacht van de Vrijdenker belooft je opnieuw een wervelwind aan inzichten en ideeën. Ontregelend en ontwarrend. Verrassend en verrijkend.

Met Peter Sloterdijk, Ignaas Devisch, Grace Blakeley, Branko Milanovic, Zara Kay, Maryam Namazie, Fauzia Ilyas, Joris Luyendijk, Barbara Stok, Jamie Bartlett, Lisa Whiting, Rebecca Buxton, Jurriën Hamer, Thomas Rotthier, Ray Monk e.a.

Meer informatie, programma en tickets op: www.nachtvandeVrijdenker.be

Twist

Op vrijdag 7 oktober 2022 is er Twist, een vrijzinnig humanistische vormingsdag voor professionele en vrijwillige jeugd(welzijns)-werkers, leerkrachten en studenten met interesse in jeugd(werk). Deze editie ligt de focus op kunst en creativiteit bij jongeren.

Wat is kunst? Wat is creativiteit? Zelfexpressie, een gespreksstarter, kritische vragen stellen, tot rust komen, zelfreflectie, uitwisseling enzovoort. Ze brengen mensen dicht bij elkaar, maken gevoelens los ... Kortom, kunst en creativiteit zijn alomtegenwoordig.

Jeugdwerkers en leerkrachten kunnen een grote rol spelen wanneer ze jongeren in contact brengen met kunst in alle vormen. Hen ondersteunen in die zoektocht zorgt soms voor uitdagingen.

Twist biedt workshops en vormingen aan over hedendaagse kunst, creatief denken, kunstprojecten, museumbezoeken, filosoferen over kunst, en sociaal-artistische zorg voor jongeren. De vormingsdag vindt plaats in het Vrijzinnig Centrum De Schakel in Mechelen, van 9.00 tot 16.30 uur.

Meer informatie en inschrijven op: www.hujo.be/vorming/twist

Meer activiteiten en nieuwsberichten op: www.deMens.nu

De inzichten

De inzichten op Eén is een reeks van diepgaande gesprekken met inspirerende gasten. Het programma werd samen met deMens.nu ontwikkeld als vrijzinnig humanistisch alternatief op de televisie naast de erediensten.

Presentator van dienst is Nic Balthazar. Het Hortamuseum in Brussel dient als locatie voor de opnamen.

In het najaar van 2022 zijn er nieuwe uitzendingen gepland. Gasten zijn schrijver en kunstenaar **Fleur Pierets**, actrice **Maaïke Cafmeyer** en acteur **Frank Focketyn**. Uitzending op zondag 23 oktober, zondag 6 november en zondag 20 november, telkens rond het middaguur op Eén.

De vorige afleveringen van *De inzichten* zijn nog steeds online beschikbaar. Ze zijn integraal te bekijken op **VRT MAX** of te beluisteren als podcast.

© Joke Goovaerts

Maaïke Neuville en Nic Balthazar tijdens de opname van *De inzichten*

Tot nu toe ontving Nic Balthazar volgende gasten om te filosoferen: actrice en regisseuse Maaïke Neuville, cultuurhistoricus en schrijver David Van Reybrouck, klinisch psychologe Elke Van Hoof, schrijver Jan Terlouw, triatleet Marc Herremans, klimaatexpert Jill Peeters, actrice en juriste Lien Van de Kelder, politicoloog Jonathan Holslag, filosoof en wiskundige Jean Paul Van Bendegem, strafpleiter Christine Mussche, fertiliteitspecialiste Petra De Sutter, oorlogsverslaggever Rudi Vranckx, humorist Geert Hoste, oncoloog Wim Distelmans, gynaecologe Marleen Temmerman en VUB-rector Caroline Pauwels.

Dag van De Maakbare Mens

Op zaterdag 22 oktober 2022 pakt De Maakbare Mens opnieuw uit met een uitdagende mix van actuele thema's tijdens de Dag van De Maakbare Mens. Die vindt plaats bij Liberis in Gent, van 14.00 tot 17.30 uur.

Hightech implantaten en elektrische prikkels die de hersenen beïnvloeden: prikkelen ze ook jouw nieuwsgierigheid? Een inleiding tot de neuromodulatie, met neuroloog Mathieu Sprengers en filosoof Farah Focquaert.

Hoe werkt weefseldonatie en welke mogelijkheden en uitdagingen roept ze op? Een heldere blik op de wereld van de hoornvliestransplantatie, samen met dermatoloog Hilde Beele, oogarts Dimitri Roels en ethicus Sigrid Sterckx.

In 2022 bestaat de Belgische wet op de patiëntenrechten twintig jaar en dat vraagt om een evaluatie. Aan tafel chirurg Eric Mortier, Ilke Montag van Solidaris, huisarts Dirk Lafaut, huisarts Marc Cosyns, Thomas Deloffer van het Vlaams patiëntenplatform en jurist Tom Goffin.

Meer informatie, programma en tickets op: www.demaakbaremens.org

Lees ook het opiniestuk van De Maakbare Mens over twintig jaar wet op de patiëntenrechten op: www.deMens.nu

Op het terrein

Hans De Ceuster

© Shutterstock.com

Moreel consultants bij Defensie nemen de pen op en geven een inzicht in hun werk en werkomgeving

De nieuwe kleren van de keizer

Cathy werkt al een tiental jaren aan de top van Defensie, niet als generaal of kolonel, maar als administratief medewerker. In het begin van de zomer liep ik door de gang van de chef Defensie samen met iemand van zijn top en die omschreef Cathy als een ontzettend belangrijke schakel in het kabinet van de chef Defensie. Niet alleen omdat ze als administratief medewerker het leven van anderen een beetje eenvoudiger maakt, maar vooral door haar eerlijkheid. Ondanks haar veel lagere graad zal ze er namelijk niet voor terugdeinzen om haar mening te geven, om een spiegel voor te houden en om de top van Defensie zo even met beide benen op de grond te zetten.

Toen ik dat hoorde, dacht ik spontaan aan het sprookje van de nieuwe kleren van de keizer. Het is een sprookje dat ik in mijn dagelijkse werk de laatste tijd veel aanhaal. Het is namelijk ontzettend herkenbaar, het doet mensen lachen en blozen wanneer ze even aan hun blote baas denken, en het schuwt de waarheid niet.

Voor diegenen die al even uit de sprookjes zijn gegroeid en voor wie de Efteling een verre herinnering is, geef ik een korte inleiding. Er is een keizer die ontzettend van uiterlijke sier houdt en steeds mooiere en duurere kleren wil. Op een dag dienen er zich kleermakers aan die beweren een stof te hebben die alleen zichtbaar is voor slimme mensen. De stof bestaat uiteraard niet, maar wie durft toe te geven dat ze die niet kunnen zien en dus dom zijn? Niemand toch ... Wanneer de keizer besluit om zijn nieuwe kleren aan de bevolking te tonen, is er dan ook niemand die de waarheid zegt. Tot een klein kind roept: "De keizer loopt in zijn blootje."

Sprookjes dienen als morele spiegel, ze doen je nadenken over je omgeving, over hoe je zelf bent. Het is echter niet eenvoudig om jezelf steeds een spiegel voor te houden. Zelfs de moreel meest hoogstaande mensen vergeten dat weleens. Maar wanneer we ons-

zelf omringen met medewerkers die niet meer kritisch zijn, komen we op een wel héél gevaarlijk hellend vlak te staan.

Dat is iets wat we duidelijk op het wereldtoneel zien. Leiders werken kritische stemmen steeds meer weg uit hun omgeving en eens omringd door jaknikkers, die eerder aan hun eigen belang dan aan het grotere geheel denken, loopt het helemaal mis. Het moreel kompas valt dan helemaal weg en de weg naar een totalitair leiderschap ligt volledig open. Dat is de moraal uit het sprookje van de nieuwe kleren van de keizer.

Die rol van moreel kompas is er een die we in ons werk als moreel consultant bij Defensie regelmatig opnemen. Een groot deel van dat werk bestaat uit rondwandelen en luisteren. We doen dat met veel respect, vol verwondering en zonder vooroordeel. Maar wel eerlijk, en zo zijn ook wij dat kindje uit het sprookje.

Want wanneer we onze rondes doen, is het onze morele plicht om af en toe die spiegel tevoorschijn te halen en mensen te confronteren met wat ze denken, zeggen en doen. Dat is niet altijd even eenvoudig en vraagt moed, maar alleen door in respectvol gesprek te gaan, kunnen we mee strijden tegen dogma's, vooroordelen, eigenbelangen en zo ook tegen polarisatie.

Zelf moeten we uiteraard ook in de spiegel kijken en ervoor openstaan dat iemand ons een spiegel voorhoudt, alleen zo blijven we kritisch en kunnen we aan meer menselijkheid binnen Defensie werken.

Cathy is ook dat kind uit het sprookje en ik wens iedereen een Cathy in de werkomgeving toe. Soms is het wel pijnlijk en hard om met jezelf geconfronteerd te worden, maar een spiegel is wel eerlijk. Uiteindelijk zal het de wereld mooier en menselijker maken als je gewoon naar de spiegel lacht, wanneer Cathy - of een moreel consultant - je die voorhoudt.

Berichten van Ben

© Shutterstock.com

Ben is een gedetineerde in de penitentiaire instelling van Oudenaarde. Om privacyredenen is Ben een schuilnaam

De aangerichte schade benoemen

Zelfs het 'wortelrond' zal dienst weigeren wanneer de voorgehouden wortel een steen blijkt te zijn. Dit rond gaat nog wat lezen vooraleer naar bed te gaan. Morgen is er weer een werkdag en kan ik wat opgehoopte frustratie transformeren door planken te versjouwen en er nagels door te schieten. Jammer genoeg gaat het lezen me bemoeilijkt worden door een mispunt dat zich dj waant en zijn muziek, die als dusdanig als hiphop omschreven zou kunnen worden, zo luid heeft staan dat ze mijn privévertrek binnendringt.

U vindt me vast een zeurpiet. Maar stel u voor dat u in bed ligt en gestoord wordt door een autoalarm ergens in de buurt dat te pas en te onpas afgaat. Misschien zijn we dat punt wel voorbij en is daar tegenwoordig geen sprake meer van, dat kan, want ik ben reeds enige tijd afwezig. Als het niet meer actueel is, herinnert u zich vast nog wel welk gevoel zo'n voorval bij u opriep. Wel, als dergelijke ergernissen vaste prik worden, kan u mij waarschijnlijk een beetje begrijpen.

Eerder heb ik u bericht over de 'vlucht' die velen nemen en de wijze waarop. De vlucht die ik hierbinnen zelf jarenlang ondernam, was die voor mezelf. Althans een poging om het besef aangaande de omvang van de aangerichte schade te ontlopen.

Net voor de allereerste coronamaatregelen van kracht gingen, zat ik midden in een slachtoffer-daderbemiddeling die - na enkele gesprekken met tussenpersonen van een daarin gespecialiseerde dienst - tot een ontmoeting zou leiden. Een ontmoeting met de vader van de persoon wiens leven vroegtijdig, onrechtmatig en door middel van geweld door mijn toedoen werd beëindigd. De datum was geprikt na een voorbereidingsfase die ronduit een slopende inwerking heeft gehad. Zelfdestructieve anticipatie ten gevolge van de hamvraag: hoe kom je de man onder ogen wiens kind,

hoewel het een volwassen leeftijd had toen de misdaad zich voltrok, je gedood hebt?

De mogelijkheid wordt geboden om een aanvraag voor vrijwilligerswerk in te dienen ter aflossing van schulden. Slachtoffers dienen echter hun akkoord te geven en daarbij wordt hen ook de gelegenheid aangeboden om al dan niet met de dader in gesprek te gaan. Dat gebeurt niet rechtstreeks, maar via een bemiddelaar. U begrijpt dat het in veel gevallen om voor de hand liggende redenen niet tot een ontmoeting komt.

Ook de dader kan ervoor kiezen om zijn slachtoffers niet onder ogen te komen. Persoonlijk heb ik van meet af aan kenbaar gemaakt dat ik mij naar de wensen van de persoon in kwestie zou schikken. Toegegeven, het verraste me enigszins dat de man een ontmoeting wenste. De opbouw naar dat gesprek, de aanloophase, het aftellen ... dat was een ellendige periode, te wijten aan datgene wat een mens tracht te ontlopen: zijn tekortkomingen met alle gevolgen van dien en oude zonden die hem plots in het gezicht staren - en in mijn geval lange schaduwen werpen.

Wekenlang al was ik in gedachten in gesprek met de man die ik diende te ontmoeten. Niet om een opgevoerd nummertje te brengen, maar om de juiste woorden voor mijn gevoelens te vinden en vooral om de aangerichte schade te kunnen benoemen.

Het was een helse tocht, want hoe meer ik het me realiseerde, hoe slechter ik me voelde. Daarenboven werd ik ook niet beter van het besef dat de pijn die ik me inbeeldde, slechts een fractie van de ware dimensie van de door mij aangerichte schade was. Daar waar ik mezelf - en mijn omgeving mogelijk ook zichzelf - jarenlang suste met de platitude 'tijd heelt alle wonden', zag ik mijn misdaad plots toenemen, aanzwellen in gewicht in plaats van afzwakken.

Tinneke Beeckman

Tinneke Beeckman is filosoof en schrijfster

Elk kind verdient aandacht

© Bob Van Mol

Kan de juiste opvoeding verlichte mensen voortbrengen? Heel wat Verlichtingsdenkers meenden van wel. John Locke en Paul-Henri Thiry d'Holbach bijvoorbeeld beschouwen de geest als een ongeschreven blad dat door ervaring wordt gevuld. Het komt erop aan morele en intellectuele kwaliteiten te ontwikkelen.

Halverwege de achttiende eeuw krijgen enkele Verlichtingsdenkers - onder wie Etienne Bonnot de Condillac en Guillaume du Tillot - de gelegenheid om die ideeën te toetsen: ze mogen de zesjarige hertog Ferdinand van Parma opleiden. De idee is om van de jongen een breeddenkende, verlichte heerser te maken. Dat wenst Louise Elisabeth, de Franse moeder van Ferdinand - ze is de oudste dochter van de Franse koning Lodewijk XV. Uiterst bekwame, verlichte docenten geven de jongen een strenge, moderne opvoeding waarin zijn plichten tegenover het volk centraal staan.

In *L'infant de Parme* beschrijft Elisabeth Badinter dat merkwaardige experiment dat filosofen, schrijvers en gezagsdragers uit heel Europa op de voet volgen.

In het begin lijkt de opdracht te lukken. Als jonge tiener oogst Ferdinand alom bewondering: hij klinkt welbespraakt en scherpzinnig, en schrijft een publieke lofrede voor Jean le Rond d'Alembert, de grondlegger van de *Encyclopédie*.

Naarmate de jongen ouder wordt, vallen de resultaten echter tegen. Een keerpunt is een schijnbaar onschuldig voorval. Als veertienjarige laat de hertog zich tegen de pokken inenten. Tijdens de kuur die op de inenting volgt, leeft hij wekenlang gescheiden van zijn veeleisende opvoeders. Alleen omringd door bedienden, ontpopt hij zich als een grappenmaker zonder zin voor decorum. Vanaf dan gedraagt

hij zich geregeld als een clown. En na het overlijden van zijn vader wordt hij erg bijgelovig: hij vereert heiligen en belijdt volksdevotie. Dat past niet bij de rationele religie - met eenvoudige gebeden - die zijn instructeurs hem hadden bijgebracht.

Het wordt erger: als jongeman organiseert Ferdinand geheimzinnige, losbandige feesten. Tegelijkertijd benoemt hij reactionaire Italiaanse gezagsdragers die de Franse Verlichting vervloeken. Zo krijgt de Kerk opnieuw de politieke macht in handen. Tijdens zijn latere leven ontloopt de vorst zijn verantwoordelijkheden en verbrast hij zijn geld.

Hoe kon Ferdinands opvoeding zo mislukken? Had hij te weinig verstand en een zwak karakter? Was de Franse insteek tot mislukken gedoemd in een conservatieve Italiaanse omgeving? Was de opvoeding te hardvochtig, en imiteerde de jongen zijn wijze meesters - uit angst voor straf - tot het niet meer lukte? Ontbeerden de eminente geleerden dus emotionele intelligentie om een kind te begeleiden? Wellicht spelen al die factoren een rol. Hoe dan ook, het experiment verplichtte de filosofen om hun verwachtingen over de rationele maakbaarheid van jonge mensen bij te stellen.

Dat kinderen complexe wezens zijn, wordt sindsdien gelukkig meer erkend. Opvoeden is niet hetzelfde als een project uitvoeren. Niet alleen de omgeving van het kind, maar ook de geschiedenis en de dispositie spelen een rol. Daarbij weten opvoeders dat ze zowel te weinig als te veel kunnen optreden, te weinig of te veel kunnen verwachten. Er bestaan geen magische formules die voor elk kind passen. En gelukkig groeit het besef, dankzij de democratisering, dat elk kind aandacht verdient, niet alleen een kind van de elite. Al valt er nog werk te doen.

Opgroeien

WIJ ZIJN ER VOOR JOU!

In een huisvandeMens kan je terecht voor: informatie (o.a. waardig levenseinde) - gesprekken - vrijzinnig humanistische plechtigheden - gemeenschapsvormende activiteiten - vrijwilligerswerk

Provincie Antwerpen

Jan Van Rijswijcklaan 96
2018 Antwerpen
03 259 10 80
antwerpen@deMens.nu

Lantaarnpad 20
2200 Herentals
014 85 92 90
herentals@deMens.nu

Begijnhofstraat 4
2500 Lier
03 488 03 33
lier@deMens.nu

Hendrik Consciencestraat 9
2800 Mechelen
015 45 02 25
mechelen@deMens.nu

Laar 2 bus 2
2400 Mol
014 31 34 24
mol@deMens.nu

Begijnenstraat 53
2300 Turnhout
014 42 75 31
turnhout@deMens.nu

Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Saintelettesquare 17
1000 Brussel
02 242 36 02
brussel@deMens.nu

Campus Etterbeek VUB
Pleinlaan 2
Blok 3, unitkamers 253-256
1050 Brussel

Provincie Limburg

Klokkestraat 4 bus 1
3740 Bilzen
089 30 95 60
bilzen@deMens.nu

Opitterstraat 20
3960 Bree
089 73 05 00
bree@deMens.nu

Grotestraat 10
3600 Genk
089 51 80 40
genk@deMens.nu

Albrecht Rodenbachstraat 18
3500 Hasselt
011 21 06 54
hasselt@deMens.nu

Koningstraat 49
3970 Leopoldsburg
011 51 62 00
leopoldsburg@deMens.nu

Hertog Jan Plein 24
3920 Lommel
011 34 05 40
lommel@deMens.nu

Rijksweg 380
3630 Maasmechelen
089 77 74 21
maasmechelen@deMens.nu

Kazernestraat 10 bus 1
3800 Sint-Truiden
011 88 41 17
sinttruiden@deMens.nu

Vlasmarkt 11
3700 Tongeren
012 45 91 30
tongeren@deMens.nu

Provincie Oost-Vlaanderen

Koolstraat 80-82
9300 Aalst
053 77 54 44
aalst@deMens.nu

Boelare 131
9900 Eeklo
09 218 73 50
eeklo@deMens.nu

Kantienberg 9D
9000 Gent
09 233 52 26
gent@deMens.nu

Zuidstraat 13
9600 Ronse
055 21 49 69
ronse@deMens.nu

Stationsplein 22
9100 Sint-Niklaas
03 777 20 87
sintniklaas@deMens.nu

Hoogstraat 42
9620 Zottegem
09 326 85 70
zottegem@deMens.nu

Provincie Vlaams-Brabant

Leuvensestraat 28
3200 Aarschot
013 32 53 09
aarschot@deMens.nu

Koning Albertstraat 87
3290 Diest
013 32 53 09
diest@deMens.nu

Molenborre 28 bus 2
1500 Halle
02 383 10 50
halle@deMens.nu

Brusselsestraat 203
3000 Leuven
016 23 56 35
leuven@deMens.nu

Beauduinstraat 91 bus 1
3300 Tienen
016 81 86 70
tienens@deMens.nu

Frans Geldersstraat 23
1800 Vilvoorde
02 253 78 54
vilvoorde@deMens.nu

Provincie West-Vlaanderen

Hauwerstraat 3C
8000 Brugge
050 33 59 75
brugge@deMens.nu

Esenweg 30
8600 Diksmuide
051 55 01 60
diksmuide@deMens.nu

Korte Torhoutstraat 4
8900 Ieper
057 23 06 30
ieper@deMens.nu

Galloperstraat 48
8670 Koksijde
058 52 08 94
koksijde@deMens.nu

Overleiestraat 15A
8500 Kortrijk
056 25 27 51
kortrijk@deMens.nu

Godshuislaan 94
8800 Roeselare
051 26 28 20
roeselare@deMens.nu

De huizenvandeMens zijn
een initiatief van deMens.nu

Meer info op
www.deMens.nu

